

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA: 0.1929.

Idmanin raportit not 30 ja m:lle 12.4.,

14.4., 23.9., Ruuskasen raportit not 1-3

3902

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti

Praha

12/4 1929.

Praha, huhtikuun 12 pnä 1929.

No 135.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
1/458/29 D. 13 29		
17/4-29	60	LIT.
RYHMÄ	OLUOTO	ASIA
5	C28.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen raportin

Tilanne Rumaniasa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Ministeri Idmanin raportti.

1/14.55 he: 1929	
17/4-29	LII
RYHMÄ	ASIA
5	C 28

Tilanne Rumaniassa.

Rumaniassa talven kuluessa tapahtunut hallituksen vaihdos oli luonteeltaan paljon syvällisempi kuin hallituksen vaihdokset yleensä ovat. Kun n. s. vapaamielinen puolue, jonka johtajana Jean Bratianu kuoleman jälkeen on tämän valti Vintila Bratianu ja Duca, luovutti valtansa kansalliselle talonpoikaispuolueelle, merkitsi tämä täydellistä suunnan muutosta joka suhteessa. Vapaamielinen puolue oli melkein lakkaamatta ollut vallassa vuodesta 1913. Sen kantajoukon muodostavat virkamiehet, sekä kauppaa ja teollisuutta harjoittavat piirit. Vanhoilliseen puolueeseen kuuluivat tilanomistajat, joille ennen sotaa oli hallussaan noin 80 % viljelyskelpoisesta maasta. Sodan jälkeen toteutettu radikaalinen maareformi, yhdessä vaalioikeuden laajenuksen kanssa, jonka kautta neljälle miljoonelle etupäässä talonpoikaiseen väestöön kuuluvalle uudelle valitsijalle annettiin oikeus ottaa osaa valtiollisiin vaaleihin, + teki oikeastaan lopun konservatiivisesta puolueesta, joka menetti täten merkityksensä. Vapaamieliset toivoivat, että he talonpojille agrari-reformin kautta osottamansa auliuden vuoksi saisivat säilyttää valta-asemansa. Konservatiivithan olivat olleet ainoat, jotka sivistyksessä ja tiedoissa olivat voineet kilpailla heidän kanssaan, ja jotka yhteiskunnallisen asemansa kautta olivat voineet vaatia itselleen osaa maan hallinnossa. Ulkonaiset seikat olivat aluksi suotuisat. Maassa vallitsi sotatila. Lehdet eivät

saaneet ilmestyä vapaasti. Ducan sisäasiainministeriöstä sentarveille antamat ohjeet siitä, miten kansan oli annettava käyttää vaali-oikeuttaan - tai pikemminkin, miten sitä oli estettävä käyttämästä sitä - näyttivät aluksi kantavan hedelmiä. Kun konservatiivinen puolue, joka tähän asti oli ollut jonkinlaisena vastapainona julkisessa elämässä, oli menettänyt vaikutuksensa, rupesivat vapaamielisen puolueen jäsenet - ennen kaikkea virkamiehet - mitä törkeimmällä tavalla väärin käyttämään asemaansa. Rumanিয়াassa on epäilemättä aina varastettu valtiolta, mutta se, mitä nyt tapahtui, ylitti kaiken, mitä tähän asti oli tässä suhteessa saatu nähdä. Nyt ei enää ollut kysymys kymmenistä eikä sadoista miljoonista, vaan, niinkuin väitetään, miljardeista. Talonpoikaista väestöä, jolle liiankin radikaalisen maareformin kautta oli jaettu suurtilallisille kuuluvat maat, jätettiin ilman avustusta, joten siltä puuttui mahdollisuudet hyväksien käyttää saamiaan tiloja. Bessarabiassakin, joka entisinä aikoina oli ollut suoranainen vilja-aitta, vallitsi puute ja hätä, niin että suuret joukot sen asujemista siirtyivät muualle. Tilannetta vaikeutti sitäpaitsi viime vuosina sattuneet huonot sadot. Samaan aikaan koetettiin vaikeuttaa ulkomaisen pääoman pääsemistä maahan pelosta, että kotimaiset liikemiehet täten menettäisivät ansiomahdollisuuksia. Jotta elintarpeiden hintataso pysytettäisiin mahdollisimman alhaisena, koetettiin vaikeuttaa niiden maasta vientiä. Tapainturmelus ja lahjusten otto oli löytänyt tiensä tuomioistuimiinkin.

Tällainen oli se sisäinen tilanne, jonka vallitessa Bratianun hallituksen oli jätettävä valta uusille miehille. Nämä uudet miehet järjestivät Maniun ja Vaida Voievodin johdolla Transsylvaniasta käsin sen valtavan kansanliikkeen, joka niinkuin hyökyaalto lakaisi tieltään kaikki ne miehet, jotka vuosi-

kymmenien kuluessa olivat tottuneet hallitsemaan Rumaniaa. Maniu ja hänen ystävänsä kuuluivat niihin, jotka Bratienu, Duca y.m. olivat "vapauttaneet" vierasheimolaisten, unkarilaisten "sorrosta" ja joille he olivat valmistaneet mahdollisuuden pelata "emämaahan". Tämä oli juuri huomattavin piirre Rumiassa tapahtuneessa hallituksen vaihdossa, että silloin "vapautetut" ottivat vallan "vapauttajilta". Se myöskin selittää, että vapaamielisten johtajat, samoin kuin Bukarestin johtajat piirit yleensä, olivat täydelleen valmistautumattomat tällaiseen käänteeseen. Maniu ja hänen hengenheimolaisensa olivat Siebenbürgeniin ollessa yhdistettynä Unkariin, taistelleet rumanialaisten koulujen, rumanialaisen kansansivistyksen puolesta. He olivat ilolla tervehtineet kotiseutunsa yhdistämistä Rumaniaan, mutta he saivat pian havaita, etteivät olot uudessa isänmaassa vastanneet heidän länsimaisessa oikeusvaltiossa kouluntunutta ajatustapaansa. Siebenbürgen oli liian suuri kappale Rumanian nieltäväksi. Tulevaisuus osoittaa voiko Siebenbürgen niellä Rumanian.

Harvoin on minkään hallituksen voimaenastumista suuremmalla mielihyvällä tervehditty ulkomailla, kuin se, jolla nähtiin Siebenbürgenin miesten - Unkarin entisen edustajakamarin jäsenten - ottavan vallan käsiinsä Rumiassa. Vaikkakaan eivät kaikki hallituksen jäsenet ole transsylvanialaisia, antavat viimeainitut kuitenkin leimansa hallitukselle ja uudelle suunnalle ja on heidän käsissään kaikki tärkeimmät ministeripaikat. Mikäli Bukarestissa olevat lähettiläät ovat minulle kertoneet, olivat ulkomaalaiset rahayhtymät jo päättäneet olla antamatta lainaa vapaamieliselle hallitukselle, koska ei ollut olemassa mitään takeita siitä, että rahat käytettäisiin maan parhaaksi. Ranskanakin lähettiläs Puaux, joka luonnollisista syistä

koettaa olla langettamatta liian ankaraa tuomiota entisistä vallanpitäjistä, sanoi minulle niiden olevan "täysin kyynillisiä". Saksan lähettilään Mutius 'en' käsityksen mukaan on Rumanian hallituksen muutoksen kautta länsimainen vaikutus saanut voiton itämaisestä. Olisi toiselta puolen kuitenkin väärin luulla, ettei tarvittaisi muuta kuin nimittää uusi hallitus, jotta olot parantuisivat. Uudella hallituksella on epäilemättä paljon vaikeuksia voitettavanaan. Yhtenä suurimmista vaikeuksista on varmaankin virkamieskunta, josta ei ole helppo saada juurrutetuksi pois entisiä tapoja. Alhaiset palkat, jotka ehkä alkuaan ovat osaksi aiheuttaneetkin lahjusten ottamisen, vaikeuttavat myöskin perennuksen aikaansaamista.

Tapahtuneet vaalit osottivat nykyisen hallituksen nauttivan suurta kannatusta väestön keskuudessa. Tämä on sitäkin huomattavampaa, kuin nyt ensi kerran Rumanian historiassa vaalit saivat tapahtua täysin vapaasti ilman virenomaiden mielivaltaista sekaantumista. Tulos oli musertava vapaamielisellet puolueelle. Eduskunnan yli kolmesta sadasta jäsenestä ei sen onnistunut saada valituksi kuin 14 edustajaa. Sosialisteja on 4, kommunisteja 11. Fascistikenraali Averesculla on 9 edustajaa ja tohtori Lupun talonpoikaispuolueella, joka kannatti vapaamielisiä, on 6 edusmiestä. Yliopiston rehtori, professori Jorgan ryhmään - Averescun ja Jorgan ryhmät ovat oikeistolaisia - kuuluu 8 edustajaa. Unkarilaisilla, jotka olivat vaaliliitossa kansallistalonpoikaisen puolueen kanssa, on, edellisellä 17 ja jälkimmäisellä 8 edusmiestä. Usoituksena siitä tyytymättömyydestä, joka maassa vallitsi hallitsevaa raha- ja virkamieskuntaa vastaan, on sekin, että sosialistitkin tekivät vaaliliiton kansallisen talonpoikaispuolueen kanssa.

Sisäasiainministeri Voida Voevod kertoi minulle erit-

täin avomielisesti rumanialaisista oloista ja vallinneista väärinkäytöksistä. Kuvaavana esimerkkinä vallinneesta terrorista mainitsi hän m.m., ettei hänen annettu pitää ainoatakaan vaalipuhetta siinä vaalipiirissä, jossa hän oli ehdokkaana. Viranomaiset yhtyivät kuitenkin usein paljon tehokkaampiinkin toimenpiteisiin haluamansa tuloksen aikaansaamiseksi. Sattui tapauksia, jolloin öisin otettiin aivan yksinkertaisesti vaaliurnista pois tarvittava määrä vaalilippuja. Virkamiehet ovat usein muutenkin jotenkin sopimattomia, mikä johtuu siitä, että virat maaseudulla ovat tavallisesti kulkeneet perintönä. Maassa vallitseva mielialta oli niin suuri, että Transsylvanian eri seuduista saapui talonpoikaishetystöjä entisten Unkarin aikuisten rumanialaisten johtajien luo pyytämään näitä toimeenpanemaan vallankumouksen, koska elämä oli käynyt täysin sietämättömäksi. Ankaran terrorin vuoksi oli välttämätöntä ylläpitää suurta santarmikuntaa. Jo ensimmäisenä viikkona oli uusi sisäasiainministeri erottanut 12.000 santarmia. Sitäpaitsi kertoi hän säästäväisyyssyistä erottaneensa pari sataa virkailijaa alaisistaan virastoista. "Teidän suomalaisena", sanoi hän minulle, "on vaikea kuvitella itsellenne niitä vaikeuksia, joita meillä on, kun emme voi luottaa virkamihiimme. Keskusvirastoja voi jotakuinkin kontrolloida, mutta kuka voi tietää, mitä tapahtuu maaseudulla? Olen äskettäin lähettänyt kolmisenkymmentä tarkastajaa tutkimaan virkamiesten väärinkäytöksiä ja "giljoteeraamaan heitä".

Hänen pyynnöstään tein hänelle lyhyesti selkoa keskus- ja paikallisen hallinnon järjestyksestä Suomessa, mikä häntä suuresti kiinnosti. Hän sanoi olevansa hyvin kiitollinen, jos voisin toimittaa hänelle saksalaisen tai ranskalaisen käännöksen näitä oloja koskevista laeista, koska siitä voisi olla hänelle suurta hyötyä. Hänen sanoistaan kävi yleensä ilmi suuri kunnioitus ja

myötä tuntuu Suomea kohtaan. "Me olemme iloisia siitä" sanoi hän, että Suomi on akreditoinut lähettiläänsä Bukarestissa, koska se osoittaa, ettei se ole unohtanut Rumaniaa".

Pääministeri Maniu kertoi minulle uuden hallituksen ohjelmasta seuraavaa. Tarkoitus on talonpoikaismäärästä tilan parantaminen, ulkomaalaisen pääoman maahan saannin edistäminen ja alueellisen itsehallinnon toteuttaminen, jota verten maa jaetaan eri piireihin. Niinkuin Maniu minulle painosti, ei tässä ole kysymys minkäänlaisesta autonomiasta, vaan ainoastaan hallinnollista laatua olevasta itsehallinnosta. Mitä hallituksen ulkopolitiikkaan tulee, ei se ole muuttunut entisestä, kuin siinä, että se koettaa saada Rumanian ja Unkarin väliset suhteet järjestetyiksi tyydyttävällä tavalla. Ennen kaikkea on tällöin huomattava Rumanian yritykset Unkarin kanssa käytyjen suoraneisten neuvottelujen kautta saada unkarilaisten optanttien korvausvaatimukset poistetuiksi päiväjärjestyksestä. Rumanian hallitus on tarjonnut 100 miljoonaa kultafrangia unkarilaisten vaatiessa 130 miljoonaa. Siihen nähden, että rumaniaalaiset tilanomistajat eivät ole saaneet korvausta maareformin kautta menettämistään tiloista - he ovat kuitenkin saaneet pitää neljännes osan niistä - on hallitukselta kieltämättä vaadittu siveellistä rohkeutta kun se on ehdottanut niinkin suurta summaa kuin 100 miljoonaa kultafrangia. Sellaisetkin kansainväliseen elämään osaa ottaneet henkilöt kuin esim. Titulescu ovat jyrkästi tuomitsevalle kannalla hallituksen menettelyyn nähden. Tuskin tarvinnnee mainita, että koko diplomaattikunta, mahdollisesti Jugoslavian ja Tšekkoslovakian lähettiläitä lukuunottamatta, erittäin suurella tyytyväisyydellä seuraa Maniun hallituksen yrityksiä saada tämä asia lopullisesti järjestetyksi.

Lähtiessäni Bukarestista lausui Maniu minulle hänen

samoinkuin muidenkin Transsylvanian rumaniaalaisten aina tunteen suurta mielenkiintoa ja sympatiaa Suomea kohtaan, jonka itsetietoinen ja päättäväinen politiikka Venäjän hallituksen sortotoimenpiteitä kohtaan, tavallaan elähytti heitä heidän yrityksissään Transsylvanian rumaniaalaisen heimon, kielen ja kansallisuuden suojelemiseksi. Hän sanoi toivovansa, että välit Romanian ja Suomen välillä tulevaisuudessa muodostuisivat läheisemmiksi.

Lopuksi lienee syytä perillä sanalla kosketella korkeimman vallan käyttöä. Kuningas Ferdinandin määräyksen mukaisesti käyttää kuninkaan alaikäisyyden aikana korkeinta valtaa kolmimiehinen hallitusneuvosto, jonka muodostavat kuninkaan setä, prinssi Nikolai, patriarkka Christia sekä korkeimman oikeuden ent. puheenjohtaja Buzgudan. Prinssi Karolin osakkeet ovat viime aikoina laskeneet, joten hänellä lienee vähän mahdollisuuksia tulla kuninkaaksi. Rumania ei ole suinkaan maa, jossa kovin ankerasti tuomitaan sen tapaisia "harhahyppyjä", joihin prinssi Karol on tehnyt itsensä syyppäksi. Jos hän ei olisi aivan avoimesti näyttänyt välinpitämättömyyttään ihastuttavaa puolisoaan prinsessa Helena kohtaan, asuen yhdessä rakastajattariensa kanssa, olisi hän luultavasti kaikesta huolimatta kyläkin voimut säilyttänyt sekä kruununsa että rakastajattarensa. Huomiota herätti aikanaan se, ettei kuningas-vainaja ollut määrännyt puolisoaan kuningatar Mariaa hallitusneuvoston jäseneksi. Kuningatar, joka on erittäin aktiivinen luonne, onkin eräille diplomaattikunnan jäsenille lausunut käsityksensä, että hänen olisi oltava mukana hallituksessa. Hän oli tällöin sanonut, että hän yhtä hyvin kuin patriarkka voisi edustaa hallituksen "ihanteellista puolta", "Nikolain" ollessa "ajajana" ja Buzgudanin "hoiteessa koneistoa". Paljon itsestään puheenaihetta antamalla kauniil-

la kuningattarella^{on}, niinkuin tunnettu, aina ollut paljon sanomista valtion asioissa. Maniu kielsi minulle kuitenkin jyrkästi huhut, että olisi tarkoitus muuttaa nykyistä asiaintilaa.

Praha, huhtikuun 12 pnä 1929.

Vyšinau

572

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C28

ASIA:

Ministeri Edmanin raportti

Praha

14/4-29

No 140.

ULKOASIAINMINISTERIO		
2 / 488 / 2. 13 29		
19/4.29	3	L.H.
RYHMÄ		ASIA
5	Cze.	

KKK
22/4.29
v. 1

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioitta-
en raportin

Suomen ja Rumanian välisistä kauppasuhteista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Ministeri Idmanin raportti.

1/2/29

MINISTERIÖ		
2/455/1929		
19/4-29	3	158
RYHMÄ		
5	C28	

Suomen ja Rumanian
välisistä kauppasuhteista.

Suomen ja Rumanian välillä on nykyään tuskin laisinkaan olemassa kauppasuhteita. Virallisissa tilastoissa ei niitä kummassakaan maassa ole otettu huomioon, vaan luetaan ne siihen luokkaan, joka kulkee nimellä "muut maat". Bukarestissa olevan kunniaapäkonsulinne arvelun mukaan tulee joku määrä suomalaisia tavaroita Rumaniaan Hempurin liikemaailman välityksellä. Tästä myöskin seuraa - mikäli ei tahdota sanoa tämän johtuvan siitä - ettei suomalaisilla liikkeillä ole edustajia Rumaniasa. Merkille pantavaa on, että esim. Ruotsi menestyksellä myy tuotteitaan Rumaniasa. Näiden tuotteiden joukossa on paljon sellaisia, joita suomalaisetkin viejät epäilemättä voisivat saada kaupaksi siellä, Viime vuosilta ei ole olemassa rumaniaalaista virallista tilastoa, mutta vuoden 1925 tilaston mukaan myi Ruotsi kalosseja ja kankaisia jalkineita (esim. urheilukenkkiä) 5.180.000 lein arvosta (lei = 25 penniä), separaattoreita 2.400.000 lein arvosta, linoleumia 1.750.240 lein arvosta, flanellia, sukkia ja puuvillakäsineitä 56.000 lein arvosta, sekä kartonkipaperia 22.400 lein arvosta. Mikäli ruotsalaiselta viralliselta taholta minulle huomautettiin, ovat

Ruotsin kauppasuhteet Rumanian kanssa viime aikoina hyvin suuresti edistyneet. Tähän on tuntuvasti vaikuttanut se, että ruotsalaiset liikemiehet ovat yhä enemmän ruvenneet kiinnittämään huomiota Rumanian markkinoihin ja henkilökohtaisien käyntien kautta koettaneet tutustua sikäläisiin myyntimahdollisuuksiin. Saksalaiselta taholta on minulle myöskin huomautettu, että Saksassa pidetään Rumanian markkinoita erittäin tärkeinä. Teollisuus on tässä 18-miljoonan hengen valtiossa toistaiseksi hyvin vähän kehittynyt, joten tuonti pakostakin on tuntuva. Tavaroiden myymissä on kuitenkin otettava huomioon, ettei ole mahdollisuutta myydä käteistä maksua vastaan. Rahan puutteen vuoksi voi usein sattua, että maksun saantia on odotettava kauankin, kun korkokanta kuitenkin on hyvin korkea - aina 25 % asti - on ulkomaalaisella liikemiehellä yleensä keinoja turvata itseään mahdollisten maksun lykkäysten vuoksi, jotka kauppaa tehdessä ovatkin jo edeltäpäin otettavat huomioon. Maassa on useita varmoja pankkeja. Banque Nationale de Roumanie, Banque commerciale roumaine (ranskal.pääomaa), Banque de Credit roumain (itävaltalaisista ja unkarilaisista pääomaa), Banque Chrissoveloni (itävaltalaisista ja saksalaisista pääomaa) Banque of Rumania Limited (englantilaisista pääomaa), Banque Berkovicz, Société anonyme ovat kaikki suurpankkeja, jotka nauttivat luottamusta.

Paitsi edellä mainittuja tavaroita, joita Ruotsista tuodaan, on mahdollista, että suomalaiset liikemiehet voisivat myydä muitakin tuotteita. Siihen nähden, että hiihtourheilu viime aikoina on tullut yhä yleisemmäksi, olisi syytä koettaa saada kaupaksi suomalaisia suksia. Luultavaa on, että suomalaisilla puukoillakin olisi siellä menekkiä. Ainakin eräistä muis-

ta maista saadut esimerkit viittaisivat siihen. Voitaneekin myöskin huomauttaa, että Rumaniaan tuodaan suuret määrät puuvilla- y.m. kankaita. Mitä puuvillakankaisiin tulee, tuottaa Rumania itse ainoastaan 15 à 20 % vuotuisesta tarpeestaan. Vuoden 1925 tilaston mukaan tuotiin Rumaniaan valkaisemattomia puuvillakankaita 3.841 tonnia, valkaistuja kankaita 2.706 tonnia, painettuja yksivärisiä 2.938 tonnia ja painettuja erivärisiä 9.876 tonnia.

Kun kaikesta päättäen suomalaisiakin tuotteita menestyksellä voitaisiin saada kaupaksi Rumaniassa, olisi syytä, että suomalainen liikemaailma kiinnittäisi huomiota näihinkin markkinoihin.

Praha, huhtikuun 14 pnä 1929.

V. J. Linnau

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C28

ASIA:

V.a. Asiamiehitys Ruuskasen rap. 1.
Praha

15/6. 29

SUOMEN LÄHETYSTÖ
PRAHA

Prahassa kesäkuun 27 pnä 1929.

No.228.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
3 1453/60 19 29		
24/6. 29	to	L.M.
FINNIA	OPASTO	ACIA
5	CLJ	

Herra Ministeri,

Ohellisena saan lähettää tiedoitukseni no 1, joka sisältää:

"Pikku-Entente ja Neuvosto-Venäjän tunnustaminen."

Vastaanottakaa, Herra Ministeri syvimmän kunnioitukseni va-
kuutus.

— K. Ruuska.

Varatuomari,
Herra Hj. Procopé,
Suomen Ulkoasiainministeri,
y.m., y.m., y.m.,
Helsinki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
3/458 h.c. 10.10.29		
22/6.29	2	111
FINNIA	OSASTO	ALUE
5	C 28	

PRAHASSA OLEVAN V.A. ASIAINHOITAJAN

TIEDOITUKSIA No.1.

Kesäkuun 15 p:ltä 1929.

SISÄLTÄÄ:

Pikku-Entente ja Neuvosto-Venäjän tunnustaminen.S.1-6.

PIKKU-ENTENTE JA NEUVOSTOVENÄJÄN TUNNUSTAMINEN.

Ehkä enimmäen huomiota viime kuussa pidetyn Pikku-Ententen konferenssin julkisuuteen annetuista päätöslauselmista, näennäisestä värittömydestään huolimatta, herättää se, joka koskee suhdetta Venäjään. Saksankielisessä asussaan, tšekäläisen virallisen julkaisun mukaan, se kuuluu seuraavasti:

"Die drei Aussenminister der Kleinen Entente haben in ihrer heutigen letzten Zusammenkunft die Beziehungen ihrer Länder zur Sovietunion erörtert und festgestellt, dass eine Notwendigkeit zur Änderung ihrer bei der letzten Konferenz gefassten Beschlüsse nicht vorliege."

Itse sanamuotohan ei sinänsä sisällä mitään erikoisemmin positiivista, mutta sillä on oma mielenkiintoinen taustansa ja se seikka sinänsä, että Pikku-Entente lausuu julkisuuteen jotain suhteestaan Sovietiin, on omiaan antamaan aiheen tarkastella ilmiötä lähemmin.

Syynä siihen, että Rumania ei ole tunnustanut Neuvosto-Venäjä, on ennenalikka Bessarabian kysymys. On merkillepantavaa, että Rumania allekirjoitti n.s. Litvinowin pöytäkirjan Sovietia tunnustamatta. Jugoslavialla ja Tšekko-Slovakialla pidättyväisyyteensä taas on omat syynsä, osaksi sentimentaliset. Tähän käytännössä yhdenmukaiseen menettelyyn ei näitä maita ennen v.1928 konferenssia ole velvoittanut, paitsi ehkä yleistä liittolaissolidaarisuutta, mikään keskinäinen sopimus. Kun mitään sellaista, mikä olisi asettanut joko kaikki heidän yhdessä, tai jonkun heistä erikseen, tilanteen eteen, mikä olisi vaatinut ratkaisevan kannan ottoa Sovietin tunnustamiskysy-

2.

myksessä,ei sopimuksen olemisella tai olemattomuudella ole edes ollut aktuellia merkitystäkään.Vuodesta 1926 lähtien on tilanne kuitenkin sikäli muuttunut,että Tšhekkoslovakia on ruvennut kannassaan niinsanoakseni horjumaan.Tšhekkoslovakialle näet,teollisuusmaana,Venäjä on kaupallisesti verrattomasti tärkeämpi kuin kummallekaan sen liittolaisista.Neljän viime vuoden kuluessa on silloin tällöin molemminpuolisesti tunnusteltu maaperää kauppasopimuksen solmiamiselle.Liikkeenä alustavia neuvottelujakin käyty.Niiden yhteydessä luonnollisesti tunnustamiskysymyksenkin on tullut esille.Sopimusneuvottelujen raueksessa on tunnustaminenkin jäänyt siklensä ja toiselta puolen Tšhekkoslovakian haluttomuus antaa de jure tunnustus on osaltaan,muiden syiden ohella,vaikuttanut kauppasopimuksen syntymättäjäämiseen.

Siitä,mitä apulaisulkoministeri Krofta minulle sanoi viime maaliskuun 4 pnä,käsitin,että oli tarkoitus erittäin vakavasti uudistaa kauppasopimusneuvottelut Sovietin kanssa.Sillä hetkellä tuntui ministeri Krofta neuvottelujen tuloksellisuuteen nähden olevan jokenkin optimistinen,ilmeisesti ollen varma siitä,että joko Sovietin tunnustaminen saataisiin läpiajetuksi,tai sitten että kauppasopimus saataisiin läpiajetuksi ilman tunnustamista.Neuvottelut kuitenkin,sikäli kuin niitä edes varsinaisina neuvotteluina ennätettiin alottaakaan,näyttivät ~~kuuttamaan~~ päättyneen aivan alkuunsa, ^{päätäm} ja/kaikesta siitä,mitä ministeri Beneš minulle vain neljä päivää sen jälkeen kuin olin tavannut ministeri Kroftan,tilanteesta ja suhteesta Venäjään lausui,oli yhtenä kompastuskivenä ollut juuri tunnustamiskysymys.

Ulkoasiainministeri Benešhän tunnetusti jo kauan on ollut Sovietin tunnustamisen kannalla,hallituspuolueet taas,ennenkaikkea Kramajin johtamat kansallisdemokraatit,sitä vastaan,vaikkakaan

3.

ei aina ja joka hetki yhtä ehdottomasti.Silloin kuin taloudelliset hyötymahdollisuudet ovat näyttäneet lupaavilta,vastustus on ollut heikompea ja päinvastoin,Eipä edes kansallisdemokraattienkaan rintama ole ollut ehyt.Tähän puolueeseen kuuluu paljon Tšekkoslovakian suurteollisuuden edustajia,osan heistä muodostaessa puolueen n.s."keskustan". "Keskusta",jonka takana ovat m.m. sellaiset teolliset ja rahalliset suuryritykset kuin Škoda ja Živnostenská Banka,on yleensäkin asettunut oppositioon puolueen vanhaa johtajaa Kramářia vastaan.Hänen katsotaan Venäjän kysymyksessä edustavan kylläkin ehtalaavilaista,mutta todellisuusvierasta kantaa."Keskustan" mielestä Venäjän kysymys jo nyttemmin on otettava katseltavaksi myös taloudelliskäytännöllistä taustaa vastaan.Jos kaupalliset edut niin vaativat,ei tunnustaminen saa olla esteenä."Keskustan" äänenkannattaja on julkisuudessaakin esittänyt tähän suuntaan käyviä mielipiteitä ja niin puhui minulle,samalla laskien hyvänsuopaa pilaa Kramářin kustannuksella,eräs puolueen kaikkein huomattavimpia toimihenkilöitä. Tiedämpä Škodan ja eräiden muiden teollisuuslaitosten,joilla on suoranaisia intressejä Venäjän kaupasta,aktiivisesti ajaneenkin tunnustamista eräänä ajankohtana.Heidän intonsa on sittemmin kuitenkin lauhtunut,kun Škodan ja Sovietin neuvottelut suuresta maatalouskoneilauksesta raukesiva luottokysymykseen kompastuen.Laihat tulokset englantilaisten liikemiesten tšekäläisissä Venäjän kaupasta intressoiduissa piirissä suurta levottomuutta herättäneestä Venäjänmatkasta ovat myös vaikuttaneet sekä rauhoittavasti,että jähdyttävästi.Laaja "Slovanský Vyhod"-järjestö,joka alkuaan perustettiin täällä juuri Venäjän kauppaa varten ja johon kuuluu suuri joukko Venäjän kaupan parhaita tuntijoita aikaisemmilta ajoilta,ei myöskään

4.

ole saanut mitään sanottavampaa aikaan Venäjän kaupassa ja onkin asettunut Sovietin tunnustamista vastaan.

Jos kansallisdemokraattien "keskus" olisi kyllin kauan pysynyt myönteisellä kannalla tunnustamiseen nähden, varmaankin Beneš, laskien siihen, että vastustuksen täällä muiden hallituspuolueiden taholta ei olisi ollut niin taipumaton ja että Kramář kannattajineen ei silloin olisi kyllin vahva peljättäväksi, olisi koettanut toteuttaa mielituomansa. Hän on taas liian viisas yrittääkseen sitä muilla edellytyksillä, hyvin ymmärtäen, että yritys voisi koitua vaaralliseksi hänelle itselleen. Onhan tunnettua, miten vähän populääri Beneš on kotimaassaan. Häntä sanotaan, vieläpä omien puoluelaistensa taholta, hypokriitiksi, jolla on likaiset kädet. Hänen väitetään, asemansa hyväkseen käyttäen, keränneen suuria omaisuuksia taskuihinsa. Jotakin selvästi viittasi Kramář tähän äskettäin pidetyssä kansallisdemokraattien puoluekokouksessa ja eräs Kramářin läheinen ystävä, jonka luona viime syksynä olimme Kramářin kanssa jähdillä, tässä tilaisuudessa hyvin avoimesti puhui minulle Benešin paikkouksista rahasioissa, arvostellen presidentti Masaryk'iakin tämän yhteistoiminnasta Benešin kanssa ylläviitatussa hengessä. Benešiä, jos hän tekisi poliittisen varamattomuuden, tuskin voisi pelastaa hänen suojelijansa presidenttikään. Siitä hän on selvillä ja siksi hän on jäänytkin tunnustamisasiassa odottavalle kannalle. Tavatessani häntä viime maaliskuun 8 p:nä, hän vakuutti olevansa aivan varma, että uudet vaalit, jotka voivat tapahtua hyvinkin pian, tuovat vasemmistotuntuisen hallituksen, jonka yhtenä ensimmäisiä toimenpiteitä tulee olemaan Sovietin tunnustaminen. Ilmeisesti tämän lähimahdollisuuden puitteissa Beneš oli valmistellut Sovietin tunnustamiskysymystä äskeiseen Pikka-Ententen kom-

5.

ferenssiin. Tälle käsitykselleni sain myös vahvistuksen Rumanian
 tšekäläisen lähettilään sanoista. Pikku-Entente oli näet sopinut edel-
 lisessä konferenssissaan Venäjän politiikkansa ko-ordinimisesta. Ju-
 goslavian kanta tai asema ei asettaisi voittamattomia esteitä Be-
 nešin suunnitelmille, mutta vaikeampi on Rumanian pulma. Tämä luonnol-
 lisesti toivoisi, että sen liittolaiset asettuisivat täydellisesti s-
 sen taa Bessarabien kysymyksessä, jos Venäjä yrittäisi ottaa sen esil-
 le. Tšhekkoslovakia ja tietenkin myös Jugoslavia vissiin määrään asti
 tukevat liittolaistaan, mutta ainakaan Tšhekkoslovakia, kuten minulle
 sanoi aivan kategorisesti ministeri Krofta juuri Pikku-Ententen kon-
 ferenssin päätyttyä, ~~mitä~~ ei tule panemaan itseään alttiiksi Bessara-
 bian vuoksi. Mitä Benešille olikaan liittolaisilleen esitettävänä Ve-
 näjän kysymyksessä, tuli hänelle ikävänä yllätyksenä Rykovin kova pu-
 he Sovietin kongressissa Pikku-Ententen konferenssin vielä kestäessä.
 Tämä nimittäin lausui m.m. että Sovietit ei kylläkään halua ottaa Bes-
 sarabian tähden, minkä vuoksi se on kutsunut Rumanian allekirjoittamaan
 Moskovon pöytäkirjan, mutta se tahtoo kansanäänestyksen toimeenpanon
 Bessarabiassa. Tšhekkoslovakiasta Rykov sanoi, että sen kanssa ei ole
 voitu saada aikaan normaaleja suhteita. Tšhekkoslovakian hallituksen
 pyrkimys toisten valtioiden kanssa tekemiensä sitoumusten kautta liit-
 toutua Sovietia vastaan, vaikuttaa haitallisesti molempien maiden väli-
 siin suhteisiin. Oliko Rykovin puheella tarkoitus varoittaa Tšhekkoslo-
 vakiaa sitoutumasta enempää Bessarabian vuoksi, -varoitusta pitäisi
 bolshevikien noudattaman taktiikan mukaan seurata joku houkuttelava
 tarjous-, vai oliko se laskematon moskovalainen impulssi, sen lähin
 tulevaisuus osoittanee, mutta jokatapauksessa se kääntyy henkilökoh-
 taiseksi diskreditiksi Benešille, joka on ponnistellut ja juuri Pikku-
 Ententen konferenssissakin ponnisteli luottamuksellisempien suhteiden

6.

aikaansaamiseksi Sovietin kanssa.Ei ole mahdotonta että hän toivoi,
- kuten minulle on syytä luulla-,Litvinovin pöytäkirjan ihmätäte-
kevässä varjossa siirtää koko Bessarabian kysymys loppuunkäsitteltyj-
jen joukkoon.

Sovietin tunnustamiskysymys on taas elänyt yhden tavallista
merkillisemmän vaiheen ja siirtynyt Pikku-Ententen osalta toista-
seksi pois päiväjärjestyksestä.

Prahassa kesäkuun 15 pnä 1929.

K. Ruuska.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti

Praha

23/9 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Syyskuun 23 pnä 1929.

Praha

No 344.

LÄHETYSKASSA		
5/455 (no 10 29)		
28/9-29	19	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 28.	

Herra Ulkoasisinministeri,

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen raportin

Pienen Ententen valtioiden väliset sotilasliitot.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasisinministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

LIIKKA-AINEKÄSITTEIÖ		
3/455	hac	U. 19 29
22/6-209	2	111
5	C 28	

PRAHASSA OLEVAN V.A. ASIAINHOITAJAN

TIEDOITUKSIA No.1.

Kesäkuun 15 p:ltä 1929.

SISÄLTÄÄ:

Pildru-Entente ja Neuvosto-Venäjän tunnustaminen.S.1-6.

PIIKU-ENTENTE JA NEUVOSTOVENÄJÄN TUNNUSTAMINEN.

Ehkä enemmän huomiota viime kuussa pidetyn Pikkue-Ententen konferenssin julkisuuteen annetuista päätöslauselmista, nimenmäärittämättömydestään huolimatta, herättää se, joka koskee suhdetta Venäjään. Saksankielisessä asussaan, tšekkiläisen virallisen julkaisun mukaan, se kuuluu seuraavasti:

"Die drei Aussenminister der Kleinen Entente haben in ihrer heutigen letzten Zusammenkunft die Beziehungen ihrer Länder zur Sovietunion erörtert und festgestellt, dass eine Notwendigkeit zur Änderung ihrer bei der letzten Konferenz gefassten Beschlüsse nicht vorliege."

Itse sanamuotohan ei sinänsä sisällä mitään erikoisemmin positiivista, mutta sillä on oma mielenkiintoinen taustansa ja se saksaksi sinänsä, että Pikkue-Entente lausuu julkisuuteen jotain suhteestaan Sovietiin, on omiaan antamaan aiheen tarkastella ilmiötä lähemmin.

Syynä siihen, että Rumania ei ole tunnustanut Neuvosto-Venäjää, on ennenlaikkea Bessarabian kysymys. On merkillepantavaa, että Rumania allekirjoitti n.s. Litvinowin pöytäkirjan Sovietia tunnustamatta. Jugoslavialla ja Tšekko-Slovakialla pidättyväisyyteensä taas on omat syynsä, osaksi sentimentaliset. Tähän käytännössä yhdenmukaiseen menettelyyn ei näitä maita ennen v.1928 konferenssia ole velvoittanut, paitsi ehkä yleistä liittolaissolidarisuutta, mikään keskinäinen sopimus. Kun mitään sellaista, mikä olisi asettanut joko kaikki heidän yhdessä, tai jonkun heistä erikseen, tilanteen eteen, mikä olisi vaatinut ratkaisevan kannanottoa Sovietin tunnustamiskysy-

2.

myksessä,ei sopimuksen olemisella tai olemattomuudella ole edes ollut aktuellia merkitystäkään.Vuodesta 1926 lähtien on tilanne kuitenkin sikäli muuttunut,että Tšhekkoslovakia on ruvennut kannassaan niinsanoakseni horjumaan.Tšhekkoslovakialle näet,teollisuusmaana,Venäjä on kaupallisesti verrattomasti tärkeämpi kuin kummallekaan sen liittolaisista.Neljän viime vuoden kuluessa on silloin tällöin molemminpuolisesti tunnusteltu maaperää kauppasopimuksen solmiamiselle.Lieheepä alustavia neuvottelujakin käyty.Niiden yhteydessä luonnollisesti tunnustamiskysymyksenkin on tullut esille.Sopimusneuvottelujen rauteissa on tunnustaminenkin jäänyt siklensä ja toiselta puolen Tšhekkoslovakian haluttomuus antaa de jure tunnustus on osaltaan,muiden syiden ohella,vaikuttanut kauppasopimuksen syntymättäjäämiseen.

Siitä,mitä apulaisulkoministeri Krofta minulle sanoi viime maaliskuun 4 pñä,käsitin,että oli tarkoitus erittäin vahvasti uudistaa kauppasopimusneuvottelut Sovietin kanssa.Sillä hetkellä tuntui ministeri Krofta neuvottelujen tuloksellisuuteen nähden olevan jokenkin optimistinen,ilmeisesti ollen varma siitä,että joko Sovietin tunnustaminen saataisiin läpiajetuksi,tai sitten että kauppasopimus saataisiin läpiajetuksi ilman tunnustamista.Neuvottelut kuitenkin,sikäli kuin niitä edes varsinaisina neuvotteluina ennätettiin alottaakaan,näyttivät ~~kuittaakin~~ päättyneen aivan alkuunsa, ^{päätteen} ja/kaikkeasta siitä,mitä ministeri Beneš minulle vain neljä päivää sen jälkeen kuin olin tavannut ministeri Kroftan,tilanteesta ja suhteesta Venäjään lausui,oli yhtenä kompastuskivenä ollut juuri tunnustamiskysymys.

Ulkoasiainministeri Benešhän tunnetusti jo kauan on ollut Sovietin tunnustamisen kannalla,hallituspuolueet taas,ennenkaikkea Kramářin johtamat kansallisdemokraatit,sitä vastaan,vaikkakaan

3.

ei aina ja joka hetki yhtä ehdottomasti. Silloin kuin taloudelliset hyötymahdollisuudet ovat näyttäneet lupaavilta, vastustus on ollut heikompea ja päinvastoin, Eipä edes kansallisdemokraattienkaan rintama ole ollut ehyt. Tähän puolueeseen kuuluu paljon Tšekkoslovakian suurteollisuuden edustajia, osan heistä muodostaessa puolueen n.s. "keskustan". "Keskusta", jonka takana ovat m.m. sellaiset teolliset ja rahalliset suuryritykset kuin Škoda ja Živnostenská Banka, on yleensäkin asettunut oppositioon puolueen vanhaa johtajaa Kramářia vastaan. Hänen katsotaan Venäjän kysymyksessä edustavan kylläkin ehtauslaavilaista, mutta todellisuusvierasta kantaa. "Keskustan" mielestä Venäjän kysymys jo nyttemmin on otettava katseltavaksi myös taloudelliskäytännöllistä taustaa vastaan. Jos kaupalliset edut niin vaativat, ei tunnustaminen saa olla esteenä. "Keskustan" äänenkannattaja on julkisuudessaakin esittänyt tähän suuntaan käypiä mielipiteitä ja niin puhui minulle, samalla laskien hyvänsuopaa pilaa Kramářin kustannuksella, eräs puolueen kaikkein huomattavimpia toimihenkilöitä. Tiedämpä Škodan ja eräiden muiden teollisuuslaitosten, joilla on suoranaisia intressejä Venäjän kaupasta, aktiivisesti ajaneenkin tunnustamista eräänä ajankohtana. Heidän intonsa on sittemmin kuitenkin lauhtunut, kun Škodan ja Sovietin neuvottelut suuresta maatalouskonetilauksesta raukesiva luottokysymykseen kompastuen. Laihat tulokset englantilaisten liikemiesten tšekäläisissä Venäjän kaupasta intressoiduissa piirissä suurta levottomuutta herättäneestä Venäjänmatkasta ovat myös vaikuttaneet sekä rauhoittavasti, että jäähdyttävästi. Laaja "Slovanský Vyhod"-järjestö, joka alkuaan perustettiin täällä juuri Venäjän kauppaa varten ja johon kuuluu suuri joukko Venäjän kaupan parhaita tuntijoita aikaisemmilta ajoilta, ei myöskään

4.

ole saanut mitään sanottavampaa aikaan Venäjän kaupassa ja onkin a-
settunut Sovietin tunnustamista vastaan.

Jos kansallisdemokraattien "keskus" olisi kyllin kauan
pysynyt myönteisellä kannalla tunnustamiseen nähden, varmaankin Beneš,
laskien siihen, että vastustuksen täällä muiden hallituspuolueiden ta-
holta ei olisi ollut niin taipumaton ja että Kramař kannattajineen
ei silloin olisi kyllin vahva peljättäväksi, olisi koettanut toteut-
taa mielituomansa. Hän on taas liian viisas yrittääkseen sitä muilla e-
dellytyksillä, hyvin ymmärtäen, että yritys voisi koitua vaarallisek-
si hänelle itselleen. Onhan tunnettua, miten vähän populääri Beneš
on kotimaassaan. Häntä sanotaan, vieläpä omien puoluelaistensaakin ta-
holta, hypokriitiksi, jolla on likaiset kädet. Hänen väitetään, asemaan-
sa hyväkseen käyttäen, keränneen suuria omaisuuksia taskuihinsa. Joten-
kin selvästi viittasi Kramař tähän äskettäin pidetyssä kansallisde-
mokraattien puoluekokouksessa ja eräs Kramařin läheinen ystävä, jon-
ka luona viime syksynä olimme Kramařin kanssa yhdellä, tässä tilai-
suudessa hyvin avoimesti puhui minulle Benešin paikkouksista raha-
asioissa, arvostellen presidentti Masaryk'iakin tämän yhteistoiminnas-
ta Benešin kanssa ylläviitatussa hengessä. Benešiä, jos hän tekisi po-
liittisen varamattomuuden, tuskin voisi pelastaa hänen suojelijansa
presidenttikään. Siitä hän on selvillä ja siksi hän on jäänytkin tun-
nustamisasiassa odottavalle kannalle. Tavatessani häntä viime maalisi-
kuun 8 p:nä, hän vakuutti olevansa aivan varma, että uudet vaalit, jotka
voivat tapahtua hyvinkin pian, tuovat vasemmistotuntuisen hallituksen,
jonka yhtenä ensimmäisiä toimenpiteitä tulee olemaan Sovietin tunnus-
taminen. Ilmeisesti tämän lähimahdollisuuden puitteissa Beneš oli val-
mistellut Sovietin tunnustamiskysymystä äskeiseen Pikka-Ententen kom-

5.

ferenssiin. Tälle käsitykselleni sain myös vahvistuksen Romanian
 tärkeällisen lähettillään sanoista. Pikku-Entente oli näet sopinut edel-
 lisessä konferenssissaan Venäjän politiikkansa ko-ordinoinnista. Ju-
 goslavian kanta tai asema ei asettaisi voittamattomia esteitä Be-
 nešin suunnitelmille, mutta vaikeampi on Romanian pulma. Tämä luonnol-
 lisesti toivoisi, että sen liittolaiset asettuisivat täydellisesti s-
 sen taa Bessarabien kysymyksessä, jos Venäjä yrittäisi ottaa sen esil-
 le. Tšekkoslovakia ja tietenkin myös Jugoslavia vissiin määrään asti
 tukevat liittolaistaan, mutta ainakaan Tšekkoslovakia, kuten minulle
 sanoi aivan kategorisesti ministeri Krofta juuri Pikku-Ententen kon-
 ferenssin päätyttyä, ~~mitä~~ ei tule panemaan itseään alttiiksi Bessara-
 bian vuoksi. Mitä Benešillä olikaan liittolaisilleen esitettävänä Ve-
 näjän kysymyksessä, tuli hänelle ikävänä yllätyksenä Rykovin kova pu-
 he Sovietin kongressissa Pikku-Ententen konferenssin vielä kestäessä.
 Tämä nimittäin lausui m.m. että Sovietit ei kylläkään halua sotaa Bes-
 sarabian tähden, minkä vuoksi se on kutsunut Romanian allekirjoittamaan
 Moskovan pöytäkirjan, mutta se tahtoo kansanäänestyksen toimeenpanon
 Bessarabiassa. Tšekkoslovakiasta Rykov sanoi, että sen kanssa ei ole
 voitu saada aikaan normaaleja suhteita. Tšekkoslovakian hallituksen
 pyrkimys toisten valtioiden kanssa tekemiensä sitoumusten kautta liit-
 toutua Sovietia vastaan, vaikuttaa haitallisesti molempien maiden väli-
 siin suhteisiin. Oliko Rykovin puheella tarkoitus varoittaa Tšekkoslo-
 vakiaa sitoutumasta enempää Bessarabian vuoksi, -varoitusta pitäisi
 bolshevikien noudattaman taktiikan mukaan seurata joku houkuttelava
 tarjous-, vai oliko se laskematon moskovalainen impulssi, sen lähin
 tulevaisuus osoittanee, mutta jokatapauksessa se kääntyy henkilökoh-
 taiseksi diskreditiksi Benešille, joka on ponnistellut ja juuri Pikku-
 Ententen konferenssissakin ponnisteli luottamuksellisempien suhteiden

6.

aikaansaamiseksi Sovietin kanssa. Ei ole mahdotonta että hän toivoi,
- kuten minulle on syytä luulla-, Litvinovin pöytäkirjan ihmätäte-
kevässä varjossa siirtää koko Bessarabian kysymys loppuunkäsitteltyj-
jen joukkoon.

Sovietin tunnustamiskysymys on taas elänyt yhden tavalli-
ta merkillisemmän vaiheen ja siirtynyt Pikku-Ententen osalta toista-
seksi pois päiväjärjestyksestä.

Prahassa kesäkuun 15 p:nä 1929.

K. Ruuska.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA:

Ministeri Idmanin raportti

Praha

23/9 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Syyskuun 23 pnä 1929.

Praha

No 344.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
5/455 (ac) 1929		
28/9-29	59	Liit.
RYHÄ	OSASTO	ASIA
5	C 28.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen raportin

Pienen Ententen valtioiden väliset sotilasliitot.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Ministeri Idmanin raportti.

5/1458/ae		1919
27/9	29	1919
5	C28	

Pienen Ententen valtioiden
väliset sotilasliitot.

Viime elokuun lopulla julkaisi Unkarin pääministeri, kreivi Bethlen tohtori Paul Hohenaus'in aikakauskirjassa "Das neue Europa" kirjoituksen, jossa hän kosketeli Unkarin ja sen naapureiden välisiä suhteita. Yhtenä syytä huonoihin väleihin ja valtioiden väliseen epäluuloon oli hänen mielestään se, että Pienen Ententen valtiot olivat solmineet keskenään n. s. puolueettomuussopimuksia, jotka itse asiassa velvoittivat niitä ryhtymään toimenpiteisiin, joilla ei ollut mitään tekemistä puolueettomuuden kanssa. Nämä sopimukset olivat luonteeltaan sotilaallisia. Kansainliiton liittokirjan mukaan olivat sopimuspuolet velvollisia ilmoittamaan sopimusten sisällöstä kansainliitolle. Sopimukset olisivat julkaistavat. Mikäli väitetään sisälsivät ne määräyksen sotilaallisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä Unkaria vastaan siinäkin tapauksessa, että tämä kahden valtion välisen sodan aikana pysyisi puolueettomana. Kreivi Bethlen lausui edelleen ihmetyksensä siitä, että sanat valtiot, jotka tekivät edellämainitunlaisia välipuheita, ehdottavat Unkarille välitysuomiosopimusta valtioiden välisten erimielisyyksien ratkaisemista varten. Unkarin on mahdoton solmia sellaista sopimusta ennenkuin edellämainitut sitä vastaan suunnatut vä-

lipuheet ovat kumotut. Kun tuntee Unkarin nykyisen pääministerin ja tietää hänen varovaisuutensa, saattoi olla varma siitä, etteivät hänen väitteensä - vaikkakin hän artikkelissaan sanoi olevan sellaisenkin mahdollisuuden, että hänen saamansa tiedot olivat väärinä - olleet kokonaan tuulesta temmatut.

Joku aika sitten - ulkoasiainministeri Beneš oli silloin Haagissa - julkaisi hänen ryhmänsä kansallissosialistien tšekiläinen äänenkannattaja tiedon, että Tshekkoslovakian hallitus oli ratifioinut Pienen Ententen valtioiden "sotilaalliset sopimukset". Uutinen peruutettiin heti ilmoituksella, ettei ollut kysymys mistään sotilaallisesta sopimuksesta, vaan ainoastaan entisten puolueettomuus- ja välitystuomioistuinsopimusten uudistamisesta. Tähän asti olivat nämä sopimukset olleet voimassa Pienen Ententen valtioiden välillä keskenään. Nyt olivat ne kaikki kootut yhteen yhdeksi sopimukseksi, jonka kaikki kolme valtiota allekirjoittivat. Niinkuin Englannin tšekiläinen lähettiläs Sir James Macleay huomautti minulle, oli lehti tietysti erehdyksestä tullut puhuneeksi asiasta.

Syyskuun 6 päivänä on "Journal de Genève" julkaissut artikkelin, jossa annetaan selostus Pienen Ententen valtioiden välisten sotilaallisten sopimusten sisällöstä. Sopimukset perustuvat näiden valtioiden välisen poliittisen sopimuksen 2 artiklaan, jossa edellytetään toimenpiteitä rauhantilan ylläpitämiseksi. Lehden esitys on seuraavan sisältöinen:

Tshekkoslovakian ja Jugoslavian välisessä sopimuksessa, joka on tarkistettu viimeksi Prahassa maaliskuussa 1928, on tarkoin määrätty mitä sotavoimia ensimmäintun maan on keskitettävä Unkarin rajalle Pressburg'in luona italialais-ser-

bialaisen sotilaallisen konfliktin sattuessa. Sopimuksessa on kaksi osaa. Ensimmäisessä osassa on lueteltu ne sotilaalliset toimenpiteet, joihin on ryhdyttävä siinä tapauksessa, että Unkari pysyy puolueettomana, toisessa on sanottu mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jos Unkari alkaa sodan jotain sopimuspuolta vastaan.

Rumanian ja Tshekkoslovakian välisessä sopimuksessa edellytetään, että Unkari alkaisi sodan jompaakumpaa valtiota vastaan. Yleisesikuntien tehtäväksi on jätetty sopia siitä, miten suurilla sotavoimilla kummankin maan on otettava osaa taisteluun. Sitäpaitsi on sopimuksessa edellytetty mahdollisuus, että joku toinen valtio kuin Unkari ryhtyisi sotaan jostain sopimuskumppania vastaan. Sopimuspuolten on tällöin mobilisoitava miehitystä varten Rumanian ja Unkarin sekä Tshekkoslovakian ja Unkarin välinen raja kokonaisuudessaan siinäkin tapauksessa, että Unkari julistautuisi puolueettomaksi. Rumanian joukot ovat keskitettävät Timisvaran ja Satu Maren kaupunkien ympäristöön. Sopimuksessa on tarkoin määrätty mihin sotilaallisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä Unkarin puolueettomuuden aikana.

Sopimus sisältää paitsi Unkaria myöskin Bulgariaa ja Neuvosto-Venäjää vastaan kohdistettuja määräyksiä. Sitä on muutettu jossain määrin vuoden 1928 alussa, riippuen tästä siitä, että Jugoslavia katsoi itsensä pakoitetuksi lisäämään sotavoimiaan Italiaa vastaan. Tehtyjen muutosten mukaan sopimuspuolet sitoutuvat ryhtymään sotaan Bulgariaa ja Unkaria vastaan heti kun Unkari ryhtyy johonkin toimenpiteeseen, jota voidaan katsoa vihamieliseksi. Jugoslavia on sitoutunut julistamaan sodan Venäjälle heti kun tämä alkaa sodan Rumaniaa vastaan.

Sotilaallisten sopimusten uudistamista tarkoittavat neuvottelut tapahtuivat keväällä Bukarestissa, ja otti Ranskan ylimmän sotaneuvoston (conseil supérieur de la guerre) jäsen, kenraali Nollet osaa niihin. Keskustelut ovat koskeneet sota-voimien ylintä johtoa, joukkojen suuruutta ja kokoonpanoa sekä käytettävien voimien yhtenäistytämistä. Tarkoitus on tehdä lopulliset sopimukset kuluven vuoden aikana.

"Journal de Genève" lisää omasta puolestaan, ettei sopimuksissa ole mitään kansainliiton liittokirjan vastaista, koska niissä edellytetään sotilaallisiin toimiin ryhtymistä ainoastaan siinä tapauksessa, että Unkari alkaisi sodan. Lehden mielestä olisi kuitenkin ollut suotavaa jos olisi jätetty kansainliiton tehtäväksi sopia mainituista seikoista, koska voidaan helposti aiheuttaa sodan vaaraa kun annetaan yleisesikunnille oikeus sopia tämänlaisista toimenpiteistä. Tahtomatta lähemmin kosketella lehden arveluita, tahdon ainoastaan mainita Unkarin täkäläisen lähettilään Masirevich'in olevan vakuutetun siitä, että on tarkoitus sodan sattuessa miehittää eräitä Unkarin osia siinäkin tapauksessa, että se olisi ottamatta osaa sotaan. Kreivi Bethlen'in kirjoituksessa on lausuttu sama ajatus. En katso ole van syytä tässä lähemmin kosketella eri henkilöiden asiasta lausumia arveluita. Se, joka Suomen kannalta on omiaan herättämään suurinta mielenkiintoa, on Jugoslavian sitoumus julistaa sota Venäjää vastaan siinä tapauksessa, että tämä häytyttäisi Rumaniaa. Mikäli lehden tieto on oikea, olisi siis Italian aktiivinen toiminta Balkanilla aiheuttanut sen, että Jugoslavia on tullut pakotetuksi solmimaan liiton Venäjänkin hyökkäyksen varalta, mitä se ei tähän asti ole halunnut tehdä. Olen eräässä keväällä Ministeriölle lähettämässäni raportissa (Neuvosto-Venäjä ja slaavilaiset valtiot) selostanut Jugoslavian Varsovassa

olevan lähettilään Lazarevitchin kaikkea muuta kuin venäläisystävällisiä lausuntoja entisen Venäjän politiikasta Balkanilla. Nämä lausunnot tavallaan myöskin osottaisivat, että Jugoslavian kanta Venäjään nähden olisi jossain määrin muuttunut,

Kosketellessani sveitsiläisen lehden lausuntoja ulkosiainministeriössä ministeriön v. a. hoitajan ministeri Kroftan kanssa, väitti tämä, ettei hän tuntenut yleisesikuntien keskenäisiä välipuheita, mutta saattoi hän ainostaan vakuuttaa, etteivät ne olleet ristiriidassa valtioiden keskenään tekemien sopimusten kanssa, jotka eivät sisältäneet mitään kansainliiton liitetkirjan vastaista. Ministeri Krofta sanoi olevan mahdotonta ruveta julkisuudessa antamaan selityksiä kaikkien unkarilaiselta taholta levitettyjen tietojen ja väitteiden johdosta. Unkarin tarkoituksena oli hänen mukaansa koettaa saada Slovakia ja Karpaatti-Venäjä erotetuksi Tšekkoslovakiasta, minkä vuoksi on välttämätöntä koettaa turvata itseään tällaisia pyyteitä vastaan. Voitaisiin ajatella suostumista erinäisiin rajajärjestelyihin, jos Unkaria täten voitaisiin tyydyttää, mutta sehän on mahdotonta. Rothermere enemmän kuin kukaan muukaan ei suostuisi antamaan Unkarille takaisin kaikkea, mitä se vaatii. Niinkauan kuin Unkarissa on vallalla tällainen mieliala, ovat puheet rajajärjestelyistä aivan tarkoituksettomia.

Mitä tulee Jugoslavian sitoumukseen julistaa sota Venäjää vastaan, sanoi Krofta ei voivansa tästäkään antaa varmaa vastausta, mutta omasta puolestaan ei hän sanonut uskovansa, että Jugoslavia olisi antanut kysymyksessä olevan sitoumuksen. Kysymykseeni, oliko Rumania sitoutunut avustamaan Jugoslaviaa Italiaa vastaan, vastasi ministeri Krofta Pienen Ententen valtioiden välisten sopimusten ainostaan tarkoittavan avustusta Unkaria vastaan. Tästä ei kuitenkaan johtunut, etteivätkö ne

muillakin, ennenkaikkea diplomaattisilla keinoilla koettaisi puolustaa toisiaan niitä uhkaavia vaaroja vastaan. Eräältä tšhekkiläiseltä taholta olen kuullut, että Tšhekkoslovakia olisi kerran Jugoslavian ja Italian välien ollessa erittäin kireinä lähettänyt tuntuvat määrät sotatarpeita - kertojani puhui 300 miljoonan kruunun arvosta - Jugoslaviaan.

Ennenkuin esikuntien välisten sopimusten tekstit ovat tunnetut on tietysti mahdotonta sanoa mitään varmaa edellä kosketelluista seikoista. Joka tapauksessa olisin omasta puolestani sitä mielipidettä, että Italian Balkanin politiikka on ollut omiaan ainakin jossain määrin laajentamaan Pienen Ententen valtioiden keskinäisiä sotilaallisia velvoituksia, jotka alkuaan tarkoittivat yksinomaan avustuksen antamista Unkarista käsin tapahtuvaa hyökkäystä vastaan.

Praha, syyskuun 23 pnä 1929.

V. J. Linn

Vuorokirje

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA:

Ministeriön mainin raportti no 30.

Praha

27/9 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Syyskuun 27 pnä 1929.

Praha

No 357.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
6 1929 / ai D. 1929		
2/10-29	5	L.M.
RYHMÄ		ASIA
5	028.	

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioitteen
raportin No 30,

Slovakian ja Prahan väliset suhteet.

Vastaanottaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Procopé

Herra Ulkoasiainministeri

Hj. J. Procopé,

Helsinki.

Ministeri Iämanin raportti.

No 30.

MINISTERIÖ		
6	1455	29
2/10-79	50	12
RYHMÄ	1000	1000
5	1028.	

Slovakian ja Prahan
väliset suhteet.

Edellisissä Tshekkoslovakiaa koskevissa raporteissani olen usein kosketellut Slovakiassa ilmenevää pyrkimystä oman autonomian saamiseen. Tämä pyrkimys ei itsessään ole ihmeteltävä, koska tästä jo sodan aikana oli sovittu n.s. Pittsburgin sopimuksessa, jonka silloin Amerikassa oleskeleva presidentti Masaryk ja eräät slovaakilaisten johtomiehet solmivat ja jossa päätettiin, että tshekkiläiset ja slovaakit muodostaisivat yhteisen valtakunnan. Tässä yhteydessä ei ole syytä uudestaan kosketella syitä, joiden vuoksi ei annettua lupasta ole täytetty. Mikäli Tshekkoslovakiassa oli odotettu, että viime vuonna voimaansaatettu puhtaasti hallinnollista laatua oleva piirikuntien itsehallinto olisi tyydyttänyt slo-

vaakien tyytymättömiä aineksia, on tässä ilmeisesti erehdytty.

Nykyään on kysymys Slovakian ja Prahan välisistä suhteista tullut polttavammaksi kuin mitä se luultavasti tähän asti vielä koskaan on ollut. Heinäkuussa piti n.s. "Slovakian kansan puolue" kokouksen, jossa lausuttiin erittäin ankaria syytöksiä Prahan virallisia piirejä vastaan. Slovakian vakuutettiin sekä taloudellisessa että sivistyksellisessä suhteessa kärsivän siitä, että hallitus oli keskitetty Prahaan. Kokouksessa hyväksyttiin seitsemäntoista ponsilauselmaa, joista käy ilmi nykyisen tyytymättömyyden aiheet. Kun ne monessa suhteessa ovat valaisevia, katson olevan syytä ottaa ne tähän kokonaisuudessaan:

- 1/ Me vaadimme, että Slovakiasta poistetaan kaikki ne valtion virkamiehet, jotka me voimme korvata slovakeilla, niinkuin tullivirkamiehet, santarmit, tuomioistuimien vahtimestarit ja yleensä kaikkien hallinnollisten virkakuntien palveluskunta, poliisiviranomaiset, kulkulaitoksien palveluksessa oleva henkilökunta, valtion metsänhoitajat, valtion teollisuusyriytysten työväki y.m.
- 2/ Ulkomaalaisille annetut konsessionit ovat peruutettavat ja annettavat slovakeille.
- 3/ Me vaadimme maareformin kohtuullista tarkistusta ja sellaista täytäntöönpanoa, että Slovakiassa olevat tshekkiläisille annetut tilat palautetaan ja jätetään slovakialaisille maanviljelijöille.
- 4/ Me vaadimme, että maareformilain perusteella takavarioidut suuret maatilat ovat viipymättä palstoitettavat.
- 5/ Me vaadimme teurastetusta karjasta maksettavan veron lakkauttamista (Nykyään on jokainen, joka teurastaa omaan tarvettaan varten eläimen, velvollinen maksamaan siitä erikoisen veron)

- 6/ Me vaadimme, että hallitus viimeinkin alkaa jokien järjestelyn ja uusien rautateiden rakentamisen Slovaakiassa ja yleensä ryhtyy tarpeellisiin investoimisiin siellä.
- 7/ Me vaadimme ehdottomasti, että keskikoulut, kauppakoulut, kauppa-akatemit, kollegiot, Komenskýn yliopisto, samoin kuin kaikki muutkin opetuslaitokset ovat kutsuttavat slovaakilaisiksi eikä tshekkoslovakialaisiksi. Me vaadimme sitä sitäkin suuremmalla syyllä kuin kaikkia n.s. historiallisissa maakunnissa olevia laitoksia kutsutaan tshekkiläisiksi eikä tshekkoslovakialaisiksi.
- 8/ Me vaadimme, että kaikissa opetuslaitoksissa opetuskielenä on slovaakinkieli.
- 9/ Me vaadimme, että erotetaan kaikki professorit ja koulujen opettajat, joiden lain mukaan olisi opetettava slovaakinkieltä, mutta jotka eivät tee sitä, vaan päinvastoin koettavat kaikin mahdollisin keinoin tshekkiläistyttää slovaakkia.
- 10/ Me vaadimme kaikkien niiden tshekkiläisten virkamiesten erottamista, jotka tähän asti laillisista säännöksistä huolimatta ovat laiminlyöneet käyttäen slovaakinkieltä.
- 11/ Me vaadimme, että vastaisuudessa valtion tilauksia annettaessa yhtä suuri määrä tilauksia on annettava slovaakeille kuin tshekkiläisillekin teollisuusmiehille.
- 12/ Me vaadimme sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä, että slovaakilainen teollisuus säästyy perikadosta ja luodaan asiantila, joka sallii slovaakkilaisten työmiesten jäädä maahan sen sijaan, että ne nykyään ovat

pakoitettuja lähtemään maasta ansaitakseen leipänsä. Vaadinne tariffien tasapuolista sovelluttamista (Rautatiemaksut ovat Slovakiassa korkeammat kuin Määrissä ja Böhmissä, joten tshekkiläisten tuotteiden myynti on helpompaa kuin slovaakkilaisten)

- 13/ Me vaadinne, että tullimaksuja määrättäessä on yhtä suuressa määrässä otettava huomioon slovaakkien kuin tshekkiläistenkin edut.
- 14/ Me vaadinne yleisten verojen yksinkertaistuttamista ja niiden vähentämistä. Veroja Slovakiassa määrättäessä on vastaisuudessa otettava huomioon, että tämän maakunnan teollisuus on joutunut kokonaan rappiolle.
- 15/ Kaikki yleiset liikennetiet ovat otettavat valtion haltuun.
- 16/ Vaalilakiin on aikaansaettava erinäisiä muutoksia.
- 17/ Me vaadinne uusia vaaleja virkamiesten valitsemista varten sairasapukassoihin.

Kävisi liian pitkäksi ruveta yksityiskohtaisesti tutkimaan edellämainittuja valituksia. Mainittakoon ainoastaan, että tshekkiläiseltä taholta aina painostetaan slovaakilaisen sivistyneistön puutetta, minkä vuoksi on ollut välttämätöntä lähettää tshekkiläisiä virkamiehiä ja muitakin tähän kansallisuuteen kuuluvia henkilöitä Slovakiaan. Mitä kielioloja koskeviin valituksiin tulee, lienee ero tshekin- ja slovakiankielten välillä siksi vähäinen, että toista kieltä taitava vaikeudetta ymmärtää toistakin. Olen ollut huomaavinani, että, muita syitä lukuunottamatta, yhtenä syynä, minkä vuoksi pelätään antaa laajempia oikeuksia Slovakialle, on pelko, että unkarilainen aines täten voisi saada tuntuva vaikutusta sieltä. Mahdollista on, että valtion tilauksia tehtäessä tshekkiläisille

usein on annettu etuja. On kuitenkin huomattava, että entisten n.s. historiallisten maakuntain teollisuus on erittäin korkealle kehittyntä. Vaatimus, että slovaakeille olisi annettava puolet kaikista tilauksista, tuntuu sekä tähän seikkaan että väestön lukumäärään katsoen mahdottomalta.

Nytemmin on sattunut tapaus, joka täydellä syyllä on kiinnittänyt suurta huomiota puoleensa ei ainoastaan Tšekkoslovakiassa, vaan myöskin sen rajojen ulkopuolella. Viime kesänä pyysi Tšekkoslovakian hallitus eduskunnalta oikeutta asettaa syytteeseen kansanedustajan, erään Slovakian kansanpuolueen johtajista, Bratislavan (Pressburgin) kansainvälisen oikeuden professorin Tukan. Oleskeluni aikana täällä olen ollut tilaisuudessa seuraamaan parillaan vireillä olevaa oikeudenkäyntiä. Tukea syytetään siitä, että hän on valmistanut kapinaa Slovakiassa voidakseen erottaa sen valtakunnasta ja liittää Unkariin. Syytöksen vakavuuteen nähden näyttää diplomaattikunnassa olevan vallalla mielipide, että virallisen syytäjän hankkimat todistukset usein tuntuvat heikoilta. Eräs diplomaattikunnan jäsen, jonka käsitykselle olen tottunut panemaan suurta arvoa, on minulle lausunut, että vaikkakin hän pitää uskottavana, että Tuka on ollut yhteistoiminnassa unkarilaisten kanssa, olisi ollut edullisempaa, jos ei oikeudenkäyntiä olisi ryhdytty, kun ei parempia todistajia ollut. Nyt on se vaara tarjolla, että asianomaista helposti voidaan pitää marttyyrinä, jos hänet tuomitaan. Voitanee mainita, että unkarilaiset lehdet ovat väittäneet oikeudenkäynnin tarkoituksena olevan pelottaa slovaakkeja ja samalla osottaa maailmalle Unkarin olevan Slovakiassa vallitsevan tyytymättömyyden aiheuttajan. Oikeudenkäyntiä seurataan luonnollisesti suurella mielenkiinnolla. Siihen nähden, että Slovakian kansanpuoluekin kuuluu nyky-

seen hallituskokoomukseen, ei ole mahdotonta, että oikeudenkäynnillä tulee olemaan laajakantoisia sisäpoliittisia seurauksia. Useat huomattavat kansanpuolueen johtajat niinkuin katoolilainen pappi Hlinka - väitetään katoolilaisen kirkon mielellään näkevän, että Slovakian uskonnollinen väestö erotetaan uskonnollisessa suhteessa välinpitämättömistä tshekkiläisistä - ja entinen ministeri, tohtori Gažik ovat lausuneet olevansa vakuutettuja Tukan syyttömyydestä. Hlinkalla on ollut pääministeri Udržal'in kanssa keskustelukin, jonka kuluessa hän on antanut viimeainitun ymmärtää, että hallituskokoomuksen särkyminen on mahdollinen. Suuremman ponnantamiseksi tälle keskustelulle, on Slovakian kansanpuolue päättänyt lykätä jo pidettäväksi ilmoitetun puoluekokouksensa kunnes tuomioistuin on julistanut tuomionsa, jotta puolue silloin voisi määrätä suhteestaan hallitukseen. Näitä riviä kirjoitettaessa saapuu tieto siitä, että Tukan puolue on yksimielisesti päättänyt asettaa hänet lokakuun 27 päivänä pidettävissä eduskuntavaaleissa ensimmäiseksi ehdokkaakseen. Jos mikään, osottaa tämä, että Slovakiassa vallitsevalla tyytymättömyydellä on syvennät juuret kuin tshekkiläiset ovat tahtoneet tunnustaa muille ja itsekään täysin aavistaneet.

Praha, syyskuun 27 pna 1929.

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 628.

ASIA:

V. a. Asiamiehittäjä Ruuskasen raportti no 2

Praha.

1/2 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Heinäkuun 1 pnä 1929.

No 242.

SUOMEN ULKOASIAINMINISTERIÖ		
4 155 sal. 1929		
6/7-29	1 -	152 -

Herra Ministeri,

Ohellisena saan lähettää tiedoitukseni
no 2, joka sisältää:

Trianon, Pikku-Entente ja Unkari.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

K. Ruuska

Varatuomari,

Herra Hj. Procopé,

Suomen Ulkoasiainministeri,

y.m., y.m., y.m.,

Helsinki.

PRAHASSA OLEVAN V. A. ASIAINHOITAJAN

TIEDOITUKSIA No.2.

Heinäkuun 1 pnä 1929.

Sisältää:

Trianon, Pikku-Entente ja Unkari.

TRIANON, PIKKU-ENTENTE JA UNKARI.

Ulkoasiainministeri Beneš'in julkisille lausunnoille antaa leiman aivan erikoinen optimismi sellaisissa-kin kysymyksissä, joihin muut valtiomiehet ja julkinen sana yleensä suhtautuvat pidättyväisesti. Siihen nähden, että Benešillä kansainvälisesti ja erikoisesti kansainliittopiireissä on huomattava nimi nykyisten valtiomiesten joukossa, ovat hänen valoisat julkilausumansa maailman poliittisen tilanteen kehityksestä herättäneet silloin tällöin laajaakin huomiota ja aiheuttaneet mielipiteiden vaihtoa. Niinpä esim. hänen puheensa kansainvälisen sanomalehtimiesliiton toimeenpaneuvan komitean kokouksessa Prahassa viime huhtikuussa. Viisi kuusi vuotta, lausui Beneš, ja poliittinen elämä Euroopassa on vakiintunut. Italia on järjestänyt sopimuksilla erimielisyytensä Jugoslavian kanssa ja Venäjä kehittynyt evolution tietä yhä enemmän yhteistyöhön muun Euroopan kanssa tunnustettuaan länsimaiden yleensä hyväksymät kansainvälisen oikeuden normit. *)

*) Jossain, ja tietäkseni meillä kotonakin, on käsitetty Beneš'in Venäjää koskevilla sanoillaan ennustaven regimin vaihtumista Venäjällä. Tätä ei hän suinkaan tarkoita. Päinvastoin

Erittäin valoisa oli myös se kuva, minkä Beneš antoi tilanteesta yleensä ja erikoisesti Pikku-Ententen ja Tshekkoslovakian kansainvälisestä asemasta, tehdessään kesäkuun 5 p:nä eduskunnan ja senaatin ulkoasiainvaliokunnille selvää äskettäin pidetystä Pikku-Ententen konferenssista. Hän totesi, erikoisesti alleviivattuaan nyt pidetyn konferenssin tärkeyttä ja sen entisiä huomattavampia saavutuksia, että yhdentoista vuoden yhteistyön jälkeen Pikku-Ententen maiden jäsenten suhteet toisiinsa olivat yhtä kiinteät ja sydämelliset kuin koskaan ennen. Pikku-Entente noudatti politiikkaa, joka kävi täysin Geneven neuvottelujen hengessä Euroopan rauhan vakiinnuttamiseksi. Tshekkoslovakian suhteet Ranskaan, Englantiin, Italiaan, Saksaan, Puolaan ja Itävaltaan ovat ehdottomasti ystävälliset ja että Pikku-Ententen suhteet Unkariin ja Bulgariaan kehittyvät normaalisti. Tshekkoslovakia on solminut arbitrage-sopimuksen kaikkien naapuraiden kanssa, lukuunottamatta Unkaria. Näiden sopimusten sikuri luku osoittaa, että Pikku-Entente ei ole suunnattu ketään vastaan ja että Pikku-Entente oli valmis solhimaan samanlaisen sopimuksen samanlaisilla ehdoilla myös Unkarin kanssa. Viitaten eräisiin, tässä tiedoituksessa jällempänä lähemmin vielä puheeksi tuleviin Unkarin valtionhoitajan ja pääministerin toukokuun 26 p:nä lausumiin sanoihin, joissa Trianonin rauhan revisioniajatus jyrkässä muodossa tuotiin julki, Beneš selitti ne ulkopoliit-

hän sanoi minulle maaliskuussa, että hän luulee bolshevikien "vielä keuan" pysyvän vallassa. Jotenkin sanasta sanaan, ^{sanaa,} mitä hän minulle sanoi, sanoi hän ministeri Idmanille vielä tämän komiteassa pitämänsä puheen jälkeen. (Kts. Pol. os. Tiedotuksia n. 87, 3/5-29)

tisesti täysin tarkoituksettomiksi, vain sisäpoliittisia päämääriä silmällä pitäen lausutuiksi.

Benešin optimismiin, mikäli se koskee sodanvaaran huomattavaa asteetta vähenemistä, rauhanomaisten keinojen etualalle astumista kansainvälisissä riitaisuuksissa, aseistuksensupistamisesta voimakasta levenemistä j.n.e., voi tietenkin kuka tahansa yhtyä, mutta en luule Benešin olevan niin naivin, että hänen optimisminsa aina ja kaikissa kysymyksissä on vakaumuksellista ja vilpittöntä. Se näyttää paremminkin olevan hänen taktiikkansa, milloin sisä-, milloin ulkopoliittista. Eräänlaisen kolauksen sai Benešin julkinen poliittinen optimismi Rykovin puheen kautta, jota jo selostin tiedoituksessani no 1. Tuskin oli Benešin ulkoasiainvaliokunnassa pitämän puheen miellyttävä kaiku ennättänyt hälvetä, kun tuli uusia kolauksia ja pahempia. Kuten ylempänä jo mainittiin, oli Beneš todennut suhteiden olevan "ehdottomasti ystävälliset" myös Saksaan. On aivan totta, että kuluneen kymmenen vuoden aikana Saksan kanssa ei ole ollut yhtään avointa riitakysymystä ja että Stresemanin käynti Prahassa viime vuoden kesäkuun 30 p:nä ja Benešin vastavierailu Berlinissä ovat kylläkin katsottavat viralliseen hyvävöylyyteen pyrkimisen osoituksiksi, mutta Saksa pyrkii olemaan selvillä naapurinsa sotilaallisesta valmiudesta, sitä todistaa juuri paljastunut vakoilujuttu, jossa syyllisenä esiintyy muuan Tšhekkoslovakian yleisesikunnan kapteeni. Että myöskään suhteet Unkariin eivät kehity aivan normaalisti, siitä piti kohta tulla mahdollisimman epäilemättömällä tavalla selville.

Toukokuun 25 p:nä bolognalaiselle RESTO DEL CARLINO-lehdelle myöntämässään haastattelussa Unkarin pääministeri Bethlen oli lausunut, että suhde Tšhekkoslovakiaan yhä edelleen

oli sama kuin mitä se tähänkin saakka oli ollut. Kerta toisensa perästä alullepannut neuvottelut eivät ole johtaneet mihinkään tulokseen kun Tšekkoslovakia ei ole halunnut tehdä mitään konkreettisia ehdotuksia. Seuraavana, siis toukokuun 26 pna, paljastettiin Budapestissa tuntemattoman sotilaan muistopatsas suurin juhlallisuuksin. Tässä tilaisuudessa, johon myös Budapestiin akreditoitu diplomaattikunta oli kutsuttu, pitivät puheita valtionhoitaja Horthy, kenttäharmaaseen pukeutuneena ja pääministeri Bethlen, kantaen mustaa unkarilaista galaa. Jälkimmäinen lausui, "Meillä ei ole mitään syytä juhlia. Tämä hautakivi, joka on vihitty yli 500.000 unkarilaisen sankarin muistolle, vaatii meiltä tilintekoa, ja niin kauan kuin emme voi antaa tuota tiliä täydellisenä ja kokonaan, me emme voi viettää ilojuhlia. Mutta me emme myöskään ole tulleet valittamaan, sillä meidän kutsumuksemme on herättää vanha isänmaa vanhaan loistoonsa ja uuteen elämään". Kohdistuen sitten sanansa Trianonin rauhaan, hän lausui : "Koko maailman edessä nostamme me juhlallisen vastalauseen, mikä ei milloinkaan mykisty. Jumaloiden näitä 500.000 unkarilaista sankariamme vetoamme me näiden kuolleiden ja myös elävän kansakunnan nimessä tulevaisuuden oikeudenmukaisemman tuomarin omaantuntoon. Me olemme tarkoin tutkistelleet oman omentuntomme ja niinkauan kuin yksikään unkarilainen elää tämän maan päällä, voi meidän vastauksenme päällemme langetettuun tuomioon olla vain, että emme milloinkaan, milloinkaan, milloinkaan ota sitä päällemme oikeutettuna tuomiona. Sillä meidän kansamme ei taisteellut taistelua loppuun vallanhurmiossa, turhamaisuudesta tai valloittaakseen, vaan tarkoituksena oli puolustaa tätä kamaraa, joka tuhat vuotta on ollut meidän omamme. Emme kevytmielisyydessä tarttuneet aseihin, vaan kovan pakon edessä. Turhaa on toivottaa päinvastasta, siten totuuden äänen

tukahdutteakseen. On olemassa vain yksi totuus ja se jää totuudeksi, vaikka sitä julistaisi vain yksi ainoa sielu miljoonia vastaa, jotka päinvastaista maailmalle pasuhoivat." Ensimmäisenä seppeleen laskeneen valtionhoitaja Horthyn muistokirveen päin kääntyneenä lausumat sanat kuuluivat: "Isä Arpad, sinä, joka esi-isienne etunenässä tämän maan valloitit ja sinä, nimetön sankari, sinä, joka kunnialla ja ihastuksella tämän maan puolesta kuolla tiesit, kuulkaa sanani: Minä tiedän velvollisuuteni."

Aluksi näytti siltä, kuin puheet eivät aiheuttaisi julkista kommentarivirtaa muualta paitsi unkarilaiselta taholta ja että Pikku-Ententekään, kuten Beneš ulkoasiainvaliokunnassa oli viitanut, ei niissä näkisi, tai haluaisi nähdä mitään ulkopolitiittista kärkeä. Kesäkuun 11 päivänä julkaisi kuitenkin Tšhekkoslovakian virallinen tietotoimisto edelliselle päivälle päivätyn tiedon, että Pikku-Ententen maat tulevat samanaikaisesti esittämään Budapestissa vastalauseensa Bethlenin puheen johdosta. Uutiseensa tietotoimisto lisäsi seuraavan selityksen:

"Äskettäin Budapestissa pidettyyn tunteenattoman sotilaan muistopatsaan paljastamistilaisuuteen oli myös kutsuttu Budapestiin akreditoitu diplomaattikunta, heidän joukossaan myös Pikku-Ententen edustajat. Kutsun ohella saivat nämä nimenomaisen vakuutuksen siitä, että tämän juhlan yhteydessä ei tapahtuisi mitään, mikä voisi heidän valtiotittensa kannalta asiaa katsoen olla arveluttavaa. Tästä lupauksesta huolimatta seurasi kuitenkin tuo tunnettu irridentinen puhe, jonka tendenssi kohdistuu suoraan Pikku-Ententen valtojen integriteettiä vastaan. Heti tästä tiedon saatuaan Tšhekkoslovakian hallitus antoi ohjeet Budapestissa olevalle lähettiläälleen huomauttaa Unkarin hallitukselle, että näissä olosuhteissa hän ei voi olla läsnä vastaisuudessa tämäläpäisissä valtion toimeenpanemissa juhlatilaisuuksissa. Näistä ohjeistaan ilmoitti Tšhekkoslovakian hallitus myös Jugoslavian ja Rumanian hallituksille, jotka molemmat päättivät antaa samallaisten ohjeet lähettiläilleen."

Kesäkuun 11 p:nä saapuivatkin sitten asianomaiset lähettiläät, ensin Tšhekkoslovakian ja sitten Jugoslavian, Unkarin ulkoasiainministerin Walkon puheille, tehden yllämainitun si-

sältöisen ilmoituksen. Samalla he huomauttivat, että puheet olivat tehneet kiusallisen vaikutuksen heidän maissaan, ja että heidän hallituksensa tulevat tällaisissa tapauksissa saattamaan Unkarin hallituksen menettelyn kansainvälisen instanssin käsiteltäväksi, Rumania jätti samana päivänä esityksensä kirjallisesti. Demarcheen ministeri Walko vastasi m.m. seuraavasti: "Yleisesti tunnettu on Unkarin hallituksen kanta, että rauhansopimukset, ollen epäoikeudenmukaisia, on korjattavat, mihin se pyrkii rauhallisin keinoin. Tämän kannan on Unkarin pääministeri Bethlen usein tuonut esille parlamentissa ja myös alleviivannut puheessaan toukokuun 26 p:nä. Mitä taas lähettiläiden osanottoon tämälapsisiin tilaisuuksiin tulee, niin Unkarin hallitus noudattaa sitä jo vakiintunutta tapaa, että se kutsuu diplomaatit tärkeimpiin juhlatilaisuuksiin. Sikäli kuin jotkut Budapestin diplomaattikooring jäsenet eivät pidä suotavana läsnäolnaan joissain määrättyissä tilaisuuksissa, kuuluu se asia heidän omaan harkintaansa. Niinpä Unkarin lähettiläät naapurivaltioissa ovat jääneet pois joistain visseistä juhlatilaisuuksista".

Pikku-Ententemaiden virallisten uutistoimistojen etukäteen julkaisemien uutisten mukaan odotettiin demarchen tekevän toivotun vaikutuksen ja Unkarin hallituksen tuleven varomaan antemasta aiheutta enempiin komplikationeihin. Sitä suuremmin oli yleinen mielipide liittolaismaissa yllätetty Walkon vastauksesta, vieläpä niin yllätetty, että lehdistö ei muutamaan päivään osannut sanoa mitään. Perin valtava oli sitten mielenkuohu, kun se vihdoin pääsi puhkeamaan sanoiksi. Tšekkoslovakian lehdet leimasivat Walkon vastauksen ennenkuulumattomaksi karkeudeksi diplomatiassa ja viitaten kaikkkeen siihen hyvänsuopaisuuteen, mitä Unkari on saanut osakseen Pikku-Ententen taholta varoittivat sitä jännittävästä jousta

liian tiukalle. Erittäin ankarasti kirjoitti kansallisdemokraattien lehti NÁRODNÍ LISTY, sanoen, että on jo kylliksi kauan siedetty Unkarin menettelyä ja kyllin kauan varoiteltu. Tšekkoslovakian ulkoasiainministeriön on otettava asia kovalla kädellä. Pikku-Entente menettäisi sekä kotona että ulkona arvovaltansa, jos se tyytyisi vain tietoonottamaan Unkarin vastauksen ja antamaan ohjeet lähettäjälleen olla osaaottamatta tämän tapaisiin juhlallisuuksiin. Unkari on pakoitettava antamaan hyvitystä loukkauksesta. Kun Unkari ei ota varteen Pikku-Ententen vastalauseita ja varoituksia, on suurvaltojen annettava sen ymmärtää, että sen rauhaahäiritseviä edesottamisia ei siedetä. Virallinen lehti ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA toteaa, että niinkauan kuin Unkari pysyy nykyisellä kannallaan, tulee Pikku-Ententen ja Unkarin suhte olemaan "erittäin epäsuotuisia". Eräät lehdet viittasivat siihen, että Italian ulkoasiain alivaltiosihteeri Grandin Budapestissa käynnistä lähtien unkarilaiset johtavat valtiomiehet ovat avoimesti asettuneet revisionistisen ohjelman kannattajiksi. Moittiipa NÁRODNÍ POLITIKA Tšekkoslovakian ulkopoliittikkaa siinä, että se ei ole oikein osannut arvioida Puolan merkitystä, ollen sitä mieltä, että jos Puolan suhteet Tšekkoslovakiaan olisivat sydämellisemmät, olisi Pikku-Ententen vastalause voittanut paljon voimassa.

Sikäli kuin täällä olen nähnyt referaatteja jugoslaerialaisista ja rumonialaisista lehdistä, koettavat ne tähde ymmärrettäväksi, että Unkarin taistelu Trianonin sopimusta vastaan on samalla hyökkäys koko rauhansopimusrakennusta vastaan ja että siten asia koskee kaikkien voittajien intressejä. Senpä vuoksi täytyykin odottaa, että suurvallat panevat vastalauseensa Unkarin irridentismia vastaan ja ryhtyvät tehokkaisiin toimenpiteisiin. Jos suora esiintyminen suoraan Budapestissa ei auta, on etsittä-

vä apua kansainliitolta, jonka tehtävänä on valvoa, että rauha Euroopassa säilyy. Erittäin kovaa kieltä käyttäjä Bratianu-hallituksen oikeusministeri Popescu lehdessään UNIVERSUL. "Unkari on Rumaniaa vastaan tähdätyllä propagandallaan vetänyt miekan tupesta, ja sille on huomautettava, että joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkaa." Popescun mielestä olisi parasta miehittää Unkari Theissin myöten, sillä se on se raja, minkä Trajanus veti Rumanian kansalle. EPOCA -lehti kirjoittaa, että Unkarin on hiukan hillittävä itseään, jottei se panisi Rumanian rauhanrakkautta liian kovalle koetukselle ja pakottaisi sitä vielä kerran miehittämään Budapestia ja antamaan unkarilaisille sopivan opetuksen.

Tällävälin oli Bethlen kiiruhtanut Parisiin, jossa hän, tavattuaan ensin presidentti Doumergue'ea, neuvotteli Poincarén ja Berthelot'n kanssa. Tämän käynnin johdosta ja sen vielä kestäessä julkaisi TEMPS pitkän kirjoituksen. Lehti luulee voivansa todeta, että Bethlen valmisteleekin Unkarin ulkopoliittikan uutta orientointia, mille seikalle läden mielestä on annettava mitä suurin merkitys ja siihen kiinnitettävä mitä suurinta huomiota. Bethlen näyttää nyt, niin päättelee lehti, vähitellen saatuaan Unkarin vapautetuksi sen eristetyistä asemasta ja löydettyään tukipiseen Italiassa, ei vain koettavan saada uusiintumaan vanhoja hyviä suhteita, vaan myös allierattuihin valtoihin ja erittäinkin Ranskaan. Lehti sitten koskettelee suurella ymmärtämyksellä ulkoministeri Walkon vastausta, kirjoittaen, että on aivan luonnollista, että Unkari protestoi rauhansopimusta vastaan ja pitää Trianonin sopimuksen alueellisia määräyksiä ja sen poliittisia seurauksia vääryyksiä, eikä ilman muuta voi syyttää voitettua tietoisesta uuden sodan valmistelusta vain sen vuoksi, että se mahdollisuuksien rajoissa koettaa saada hyvitystä tappioilleen. Lehti kuitenkin lisää,

että näiden mielmien ei saa katsoa heikontavan Pikku-Ententen oikeutta koettaa ylläpitää rauhansopimusta. Unkarin, samoin kuin Itävallan ja Bulgeriankin paras tänä ajankohtana on siinä, että ne rehellisesti sopeutuvat oleviin olosuhteisiin. Jos nämä maat ryhtyisivät väkivaltaisiin keinoihin, tai poliittisiin menövereihin voimassaolevia rauhansopimuksia vastaan, penisivat ne peliin maittensa olemassaolon. Bethlen on kuitenkin, jatkaa lehti, liian viisas valtiomies antautuakseen illusioihin revisionin mahdollisuudesta lähimmässä tulevaisuudessa. Aikaisemmin on hän noudattanut ehdottomasti rauhanomaista politiikkaa ja voidaan todeta hänen saavuttaneen kauttaaltaan huomattavia tuloksia. Hän on taloudellisesti jälleenrakentanut Unkarin ja oleellisesti vahvistanut sen asemaa sekä sisä- että ulkopoliittisesti. Jos hän nyt antaa tekojen seurata rauhanomaisia tarkoituksiaan, voi hän olla varma menestyksestään.

Että Bethlen oli Parisissa saavuttanut ainakin jotain tarkoituksestaan, voi päätellä hänen heti kotimaahansa palattuaan antemestaan haastattelusta sanomalehdille. Hän sanoo pitäneensä tärkeänä huomauttaa ranskalaisille valtiomiehille, että mitään välittömiä vastakohtia Ranskan ja Unkarin välillä ei ole olemassa ja tehneensä kaikki mikä hänen vallassaan oli parantaakseen näitä suhteita. Hän luuleekin voineensa saada aikaan vähintään sen, että suhteet kulturellisella ja taloudellisella alalla vielä entisestäänkin paranevat ja luulee pa hän poliittisellakin alalla Ranskan yleisen mielipiteen ~~muuttavan~~ suuremmalla ymmärtämyksellä rupeavan suhtautumaan Unkariin. Pikku-Ententen demarchesta puhuessaan sanoi hän hyvin kategorisessa, vieläpä miltei ilvehtivässä sävyssä, että hän ei näe sille minkäänlaista motivia tai tarkoitusta, sillä hänen puheessaan ei ollut mitään, mitä hän ei jo ennen jossain

toisessa muodossa ja toisissa tilaisuuksissa olisi sanonut. "Että me tahdomme korjattaviksi rauhansopimuksen vääryydet, jos sellainen aika tulee, jota me katsomme soveliaaksi sille, sitähän emme ole koskaan salanneet. Trianonin sopimuksen 19 pykälän meille vakuuttaman oikeuden hyväksenne käyttö ei toki ole mikään vihamielinen teko". Käsitystä Bethlenin menestyksestä Parisissa vahvistaa epäilemättä myös Unkarin Rumanian kirjalliseen demarcheen kesäkuun loppupuolella antaman vastauksen sanamuoto ja sävy.

Pikku-Entente, jota, ja varsinkin Tšhekkoslovakiaa, on miltei hannoiteltu Ranskan taholta, oli aina tähän saakka ja edelleenkin, asianomaisten ministerien kunkin maassansa esitettyä Pikku-Ententen äskeisen konferenssin tuloksia mitä suuriarvoisimpina ja kuvailtua maittensa kansainvälistä asemaa mitä valoisimmaksi, pitänyt asemaansa siksi vahvana, että Walkon sanain avonaisuus ja rohkeus oli sille miltei käsittämätön. Siitä syystä TEMPS'in kirjoituskin tuli miltei iskuna vasten kasvoja, sillä ei oltu pidetty mahdollisena, että yleinen mielipide Ranskassa ja niin läheittä virallista mielipidettä kuvastava lehti kuin TEMPS voisi asettua muulle kuin ehdottomasti ja jyrkästi Pikku-Ententeä tukevalle kannalle kysymyksessä, mikä oli koko Pikku-Ententen olemisen ydin ja perusta. Tšhekkoslovakian lehdistössä huomasi selvästi alakuloisuutta ja katkeruutta. Viitailtiin siihenkin, että maan politiikkaa ei ole hoidettu kyllin taitavalla tavalla. Niinpä kirjoittaa NÁRODNÍ LISTY : "Me olemme luulleet, että ainakin Parisissa meidän ulkopolitiikkamme on niin hoidettu, että siellä ymmärretään mikä meille rauhalliseen elämään on välttämätöntä. TEMPS herättää unkarilaisissa toiveita, että lopulta Ranskan rupeaa kannattamaan sen yrityksiä saada rauhansopimukset revidoituiksi. Jos

Parisissa puhutaan kuten TEMPS tekee, meidän toiveemme perin jäähtyvät ja meidän semoinkuin muidenkin Pikku-Ententen valtojen on tultava selville siitä, että Pikku-Entente voi luottaa vain itseensä. Pikku-Ententen täytyy antaa Budapestin ymmärtää, että se ei siedä mitä tahansa. Meidän velvollisuutemme on vähemmän puhua rauhanrakkaudesta ja sen sijaan varustautua sekä sotilaallisesti että sisäpoliittisesti kaikkien mahdollisuuksien varalle." Pääministerin äänenkannattaja VENKOV ilmaisee myös pettymyksensä TEMPS'in kirjoituksen johdosta, mutta vakuuttaa, että unkarilainen provokatio ei ole sitä millään tavoin yllättänyt.

Parlamenttipiireissä vallitseva hermostuneisuus ilmeni selvästi siinä ulkoasiainvaliokunnan uudessa istunnossa kesäkuun 19 p:nä, johon Beneš oli kutsuttu antamaan lisäselvitystä aikaisempaan kertomukseensa. Kansanpuolueen /agraarien jälkeen suurin hallituspuolueista/ puhuja totesi Tšhekkoslovakian ulkopoliitikalla olevan erittäin vaikean ja paljonvaativan ajan edessä. Erikoisesti oli huomattavissa viimeisen Pikku-Ententen konferenssin jälkeen taistelun yltyminen Tšhekkoslovakiaa vastaan, taistelun, jonka päämääränä oli Tšhekkoslovakian kukistaminen Mussolinin tunkeutumisen kautta Balkanille ja Tonavalle. Puhuja huomautti, että erikoisesti anglosaksilaisissa maissa ääni, joka vaatii rauhansopimusten revidointia, jatkuvasti vahvistuu ja Unkarin revisionismi etsii liittolaisia myös Italiassa ja Ranskassa. Erikoisesti askarrutti puhujaa Puolan kanta Pikku-Ententeen ja piti hän Zaleskin äskeistä matkaa merkinä siitä, että Puola ei tule liittymään Pikku-Ententeen, vaan tietäen, että se ei saa Pikku-Ententeltä kannatusta Venäjänpolitiikassaan, se etsii apua Italialta ja sitä tietä myös Unkarilta, joka taas puolestaan saa Italiasta liittolaisen Jugoslaviaa vastaan. Ottaen kuitenkin huomioon, että Puola on ystävyysuhteissa Ranskaan

ja Rumaniaan, se ei puhujan mielestä voi liittyä Pikku-Ententeä vastaan. Rauhansopimusten revidointi sitäpaitsi koskisi ehkä kaikkein kipeimmin Puolaa, joten se ei voi muuttaa Pikku-Ententeen nähden Skirmundin v.1921 alullepanemaa suuntaa. Puhuja teroitti vielä, että Tshekkoslovakian taholta olisi mitä toivottavinta, että suhde Puolaan olisi mahdollisimman sydämellinen. Saksalaisten taholta huomautettiin, että viimeaikaisen tapausten valossa voi puhua Pikku-Ententen suoranaisista vastoinkäymisistä. Kansallisdemokraatti Hajn ironisoi Benešin optimismia, jota kylmä todellisuus on melkoilla pitänyt leikinään. Hän jätti myös vastattavaksi oliko Tshekkoslovakian ulkopoliittikka tehnyt kaikkensa saadakseen Bulgarian definitiivisesti pysymään alaavilaisten valtojen puolella.

Beneš, joka aikaisemmassa ulkoasiainvaliokunnan istunnossa oli ehdottomasti kieltänyt todellisuusmerkityksen Italian, Unkarin ja Puolan liitolta, sanoen, että se on vain kombinatio, joka voi syntyä aivoissa, jotka luulevat politiikkaa tehtävän ilmasta, kertasi nytkin saman, mutta sitovia sanoja erittäin kiertelevässä muodossa, pyöritellen lauseita niin, että epäselväksi jäi, kielsikö hän tällaisen liittoutumismahdollisuuden vai myönsikö hän sen ja koetti vain tehdä sen merkitystä vähäiseksi. Varsin merkillisellä tavalla hän sivuutti suhteen Unkariin, mainiten vain, että hänellä ei ollut lisättävää siihen, mitä oli aikaisemmin sanonut. Kuten ylempänä jo on selostettu, oli hän nimittäin lausunut, että suhteet Unkariin kehittyivät normaalisti ja että Bethlenin sanat oli käsiteltävä aiottuna palvelemaan vain sisäpoliittisia tarkoituksia. Joka tapauksessa Benešin tapahtumain julkinen tulkinta on vähintään kiintoisa ja arvoituksellinen, katsottuna varsinkin seuraavien, myöhempien tapausten valossa ja etenkin jos saa pitää Benešin insproimana häntä muutoin lähellä olevan NÁRODNÍ

OSVOBOZEN'in selitystä Bethlenin Parisin-matkan todellisesta tarkoituksesta. Lehti näet näkee siinä vain yrityksen sitä tietä läheta Pikku-Ententeä. Bethlen muka näet hyvin tietää, että hän ei saavuta mitään tuntuvampaa Parisissa Tshekkoslovakian, Rumelian ja Jugoslavian kustannuksella. Mutta toiselta puolen unkarilaiset poliitikot tietävät hyvin, että liitto Italian kanssa ei yksin voi tyydyttää maan aspirationeja. Senpä vuoksi unkarilainen diplomatia etsii vielä yhtä orientoitumista länteen. Ei pidä siis luulla vain mielikuvitukselliseksi kombinatioksi ajatusta, että Bethlen olisi Parisissa johtaville henkilöille selvittänyt Unkarin ulkopoliittikan todellisia päämääriä ja että hän toiselta puolen koettaisi Parisin kautta solmita tyydyttävät suhteet Pikku-Ententen maiden kanssa, tie mikä näytti hänestä helpommin kuljettavalta kuin kääntyminen suoraan näiden puoleen. Mutta jo etukäteen vastatakseen vastustajilleen Unkarissa, jotka voisivat häntä syyttää heikkoudesta, hän julkilausui irridentiset selityksensä, samalla kuitenkin olettaen, että ulkomailla tunnetaan hänen todelliset tarkoituksensa. NÁRODNÍ OSVOBOZENI luulee tosiasiallisesti TEMPS'in kirjoituksessa löytävänsä kohtia, jotka tukevat tätä käsitystä, sillä samalla kuin TEMPS koettaa ymmärtää unkarilaisten kannalta asian, ei se jätä ketään epätietoiseksi siitä, että Trianonin rauhansopimuksen revisio on keskustelun ulkopuolella ja että Unkari voi saavuttaa Suurvaltojen luottamuksen vain tämän sopimuksen puitteissa.

Näin siis NÁRODNÍ OSVOBOZENI, mutta pääministerin ja suurimman hallituspuolueen äänenkannattaja VENKOV vetää aivan toiset johtopäätökset. "Me olemme kerta toisensa perään toistaneet", kirjoittaa se, "että Unkarin kanssa mikään kompromissi ei ole mahdollinen. Unkarilainen pölkky vaatii erittäin paksun kiilan ja sitä meidän on siekailematta käytettävä". Enemmän rau-

hoitavia eivät myöskään ole Rumanian ulkoasiainministerin lausunnot Rumanian edustajakamarissa kesäkuun 26 pnä äskettäin saapuneen Rumanian noottiin annetun Unkarin kirjallisen vastauksen johdosta. Mironescu, aivan päinvastoin kuin mitä Beneš henkilökohtaisissa launnoissaan on tehnyt, alleviivaa Bethlenin ja Horthyn puheiden ja koko juhlatilaisuuden, jossa ne pidettiin, irredentistiluonnetta. Erikoisen kiivaasti hän käy Unkarin vastausnotin niiden kohtien kimppuun, joissa huomautetaan Trianonin sopimuksen epäoikeudenmukaisuuksista ja Unkarin pyrkimyksestä rauhallisoin keinoin niitä korjaamaan. "Trianonin rauhansopimusta", sanoo Mironescu, "ei tulla milloinkaan molempipuolisen sopimuksen pohjalla muuttamaan, koska Pikku-Ententen maat eivät milloinkaan tule myöntymään siihen, että osia niiden alueista, jotka ne suurin uhrauksin saivat vapsutetuiksi unkarilaisen oikeuden alta, jälleeniitettäisiin Unkariin. Me emme koskaan tule koskemaan naapurimme omaan, mutta me emme myöskään tule milloinkaan, emme kellekään luovuttamaan jalkaakaan siitä, mikä meidän on. Rauhansopimusten revisioniajatus nostattaa Unkarissa vaarallista animositeettia sen naapureita vastaan. Sitä päämäärää Unkari ei saavuta muulla kuin sodalla. Meidän on pakko todeta, että Unkari näyttää sekoittavan rauhan ja sodan tien. Sallimalla revisionistista agitatoria, Unkarin hallitus kasvattaa maassaan mielihalua, mikä kätkee itseensä sodan vaaran. Rumania ja sen liittolaiset, pitäen korkeimpina inhimillisenä velvollisuutenaan tukeduttaa ituunsa sodan uhkaava katastrofijoka voisi vaarantaa koko maailman sivistyksen, tekivät Budapestissa yhteisen demarchen, joka on juuri ja yksinomaan tässä mielessä ymmärrettävä. Demarcheen ryhdyttiin Unkarin oman edun vuoksi, jotta se estettäisiin joutumasta vaaralliselle kaltevalle pinnalle. Me olemme vakuutetut siitä, että kaikki sivistyskansat tulevat olemaan puolellamme tässä teossamme, jonka tarkoitus on rauhan vakiinnuttami-

nen^{ja} vihmiuskunnan edistys ja että ne varmaankin tulevat pitämään silmällä, mitä Unkarissa tapahtuu. Mitä meihin tulee, me emme lakkaa olemasta varuillamme."

Ikäänkuin vastauksena Mironesculle Bethlen seuraavana, siis 27 p:nä, kun ylähuoneessa käsiteltiin erotuomiosopimuksia ja Kellogg-paktia, huomautti, että useilta tahoilta oli Kellogg-paktiin nähden reservoit^{ut} sikäli kuin se olisi ristiriidassa niiden neutraliteettisopimusten kanssa, joita yksityiset valtiot ovat toistensa kanssa solminneet. Sellaisia neutraliteettisopimuksia ovat ensisijassa Pikku-Ententen keskinäiset sopimukset. Lähemmin katseltuna nämä sopimukset eivät olekaan vain defensiivisiä, vaan sekaantuvat toisten valtioiden sisäisiin asioihin, ne kun sisältävät määräyksiä sellaisista seikoista kuin, mitä ovat Anschluss-Hohenzollern- ja Habsburgkysymykset. Rauhansopimusten luoman tilanteen vaarantamisen katsovat ne määrättyissä tapauksissa *c a s u s b e l l i* ksi, mikä on niin laaja käsite, että sen taakse voi naimioida offensivisimmankin aikeen. Pikku-Ententen sopimukseen sisältyvät velvoitukset ovat eräissä tapauksissa myös sotilaallista luonnetta, jokaisen näistä sopimuksista sisältäessä pykälän, joka edellyttää teknillisten organien välisten sopimusten toimeenpanoa, millä voidaan ymmärtää vain sellaisia sotilaallisia sopimuksia, joita ei ilmoiteta Kansainliitolle. Kuta enemmän salassa näitä sopimuksia pidetään, sitä huolestuttavampia ne ovat ja antavat aihetta pelolle, että ne suuresti ylittäen defensiviluonteen, ovat luonteeltaan offensivisia. Bethlen asettaa sitten vastattavaksi kysymyksen, voidaanko Pikku-Ententen tarjousta solmita sen kanssa erotuomiosopimus, ettaa vakavasti, jollei se pura niitä epäilyksiä herättäviä sopimuksia, joihin puhuja edellä viittasi. Jos Pikku-Ententen valtiot tosiaankin haluavat ratkaisua suhteelleen Unkariin, ja erotuomiosopimuksen solmimista, niin tähän ehdoksi ei

riitä vain Kellog-paktin allekirjoittaminen, mutta myös niiden sopimusten purkaminen, joiden sisältöä ei tosin tunneta, mutta joista jokainen tietää, että ne on suunnattu Unkaria vastaan. Bethlen lopettaa lausuntonsa huudahtamalla, että allekirjoittakoon Pikku-Entente myös Haegin sovintotuomiosopimuksen fakultativisen klausulin, sillä se antaa takuun siitä, että ne tahtoo ottaa vakavasti Unkarin kanssa tehtävän sovintotuomiosopimuksen.

Ne varsin merkilliset tapahtumat, mitä yllä on selostettu, eivät kylläkään ole todistuksena minkään kokonaan uuden tilanteen syntymisestä, sillä joka on vähänkin ollut tilaisuudessa saamaan tietoja Unkarissa vallinneesta mielentilasta ja muistaa unkarilaisten historiaa, ei ole voinut olla muuta kuin selvillä siitä, että virallisestikin Unkarin taholta esitettävä revisionivaatimus on vain ajankysymys. Mutta se, että unkarilaiset vastuunalaiset henkilöt esjatuksen nyt niin selvästi ja jyrkästi tuovat esille viittaa kuitenkin siihen, että kansainvälisessä tilanteessa, sikäli kuin se koskee Tonavan rantoja, jotain muutosta on jo tapahtunut ja on edelleen tapahtumassa. Kansainliiton jäsenenä Suomea luonnollisesti liikuttaa jokainen maailmanpoliittisen painemittarin heilahdus ja erikoisemmin meitä kiinnostaa Puolan vastainen suhteutumisen Tonavannaitten eri intressipuoliin. Sille vähitellen ruvettua käymään selväksi, että sen ajama Baltian- ja Suomenpolitiikka ei vie ainakaan niihin muotoihin, joita se on tavoitellut, on ehkä taipuvainen, ehkäpä katsoo itsensä pakoitetuksikin, etsimään kiinteämpiä yhteyksiä muualta. Unkari sitä jo on kosiskellut ja nyt alkaa esiintyä Tšhekkoslovakiassa vaatimus sydämellistyttää suhteita Puolaan. Pikku-Ententen kanssa Puolalla on yhteistä rauhansopimusten koskemattomuudesta kiinnipitäminen ja Rumanian kanssa sillä erikoisesti on samanlaisia intressejä itärajojhiinsa nähden. Mutta tässä juuri on myös mah-

dollinen kompastuskivi. Niinkauan kuin Bessarabian kysymys ei tule esille, ei mikään peruskysymys ole eroittamassa Rumaniaa sen liittolaisista. Sikäli kuin asiaa ymmärrän, luvannevat Tšekkoslovakia ja Jugoslavia koettaa vaikuttaa Venäjään, että tämä sovinnolla jättää Bessarabian Rumanialle. Mutta jos Venäjä ei siihen suostu, niin pidemmälle liittolaiset Rumanian puolesta eivät mene. Voivatko Tšekkoslovakia ja Jugoslavia luvata samaa Puolalle sen mahdollisissa tulevilla riitakysymyksissä Venäjän kanssa, ja riittäkö tämä Puolalle, vai voiko ehkä Unkari /ja Italia/ tarjota sille enemmän, siitä paljon riippuu. Miten Puolan läheinen suhde Ranskaan ja sen mahdollinen läheneminen piirejä, joissa yhtenä intressentinä on mukana Italia ja Unkarin ystävyys Italiaan, kun se samanaikaisesti etsii keinoja lähettää Ranskaa, sopivat yhteen, tarjoaa erittäin mielenkiintoista havainto-aihetta syrjästäkatsojallekin. Epävarmaa on myös vielä, miten esim. Englannin Labourhallitus tulee suhtautumaan Tonavalla kehittyvään tilanteeseen. Siinäkin on monia vastakkaisia tekijöitä vaikuttamassa. Labourille on tietenkin perin vastenmielinen Unkarissa "vallitseva valkoinen terrori", mutta toiselta puolen esim. Unkarin vannoutuneella asianejajalla lordi Rothermerella lienee mahdollisuutta painostaa Mac Donaldia, varsinkin kun tämä, osittain ainakin välillisesti, saa kiittä Rothermerea vaalivoitostaan.

Vaikka kieli, jota molemminpuolisesti, ja varsinkin Pikku-Ententen taholta, on riidan nykyisessä vaiheessa käytetty, on harvinaisen uhkaavaa, en omasta puolestani kuitenkaan näe välitöntä soden mahdollisuutta olevan olemassa. Unkari ei luonnollisesti ilman ulkopuolista apua ole kyllin voimakas aloittaakseen sotaa kolmea suurempaa naapuriaan vastaan ja Pikku-Ententellä ei ole todellista syytä, niinkauan kuin kukaan ei käy voimakkein uhkaamaan sen alueita. Sen mieli tietenkin tekisi kurittaa

Unkaria röhkeydestä ja voimakkein lopettaa Unkarin väitetyt sotavarustelut, mutta siitä sen tulisivat varmaan estämään suurvallat, jos se aseellista esiintymistä yrittäisi. Sodan puhkeaminen jossain Venäjän välittömässä läheisyydessä jotenkin varmasti viekoittelisi tämän muodossa tai toisessa muokan leikkiin. Se merkitsisi uuden maailmanpalon alkua, jonka seuraukset olisivat aivan aavistamattomat ja yleinen tietoisuus siitä on käsittäakseni yksi varminnia rauhantakeita kaakkoisessa Keski-Europassa.

Praha, heinäkuun 1 pnä 1929.

K. Ruuska.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C28.

ASIA:

V.a. Asiamoit. Ruuskaesen rap. no 3.

Praha

10/12 1929.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Joulukuun 12 p:nä 1929.

Praha

No 525.

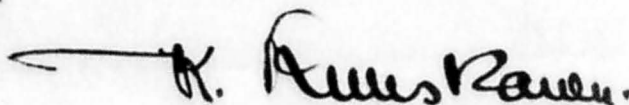
KIRJASTO		
No 8 / 456 fac. - 29		
16/12.29		LII
5	E28	ASIA

Herra Ministeri,

Ohellisena saan lähettää tiedoitukseni
no 3, joka sisältää:

Vaalit ja uusi hallitus Tšekkoslovakiassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

K. Ruuska.

Varatuomari,

Herra Hj. Procopé,

Suomen Ulkoasiainministeri,

y.m., y.m., y.m.,

Helsinki.

ULKOASIAIN		
8 1456 ko		29
16/12-29		
RYHMÄ		
5	C28	

PRAHASSA OLEVAN V. A. ASIAINHOITAJAN

TIEDOITUKSIA No 3.

Joulukuun 10 pnä 1929.

Sisältää:

Vaalit ja uusi hallitus Tshekkoslovakiassa.

Vaalit ja uusi hallitus

Tshekkoslovakiassa.

Kuusi viikkoa sitten tapahtuneiden valtiollisten vaalien valmisteluissa ja vaaliagitatiiossa oli ainakin alkupuolella todettavissa melkoista pidättyväisyyttä. Oli kuin ei lopultakaan, nimittäin valitsijain itsensä taholla, olisi tiedetty tarkalleen mitä varten ja ketä vastaan kamppailuun lähdettiin. Toiselta puolen epävarmuus, tai varmuus, aivan miten sitä nimittää, vaalien tuloksista hillitsi toista puoluetta kovin silmittömästi käymästä toisen kimppuun. Vuosi sitten tapahtuneet kunnalliset vaalit olivat nimittäin osoittaneet kallistumista vasemmalle, mutta kuitenkin niin vähäisessä määrässä, että enempää vasemmisto kuin oikeistokaan eivät ilmeisesti tulisi olemaan kyllin voimakkaita pystyäkseen yksin ottamaan hallitusvastuuta. Vaalipäivän viholliset tiesivät joutuvansa jälkipäivän liittolaisiksi. Menneiden vuosien kiivas ja armoton sota tshekkien ja saksalaisten välillä oli laimentunut. Sikäli kuin kysymystä vaalien ytimestä voi keskittää, oli kysymys siitä, voidaanko maata edelleenkin hallita ilman sosialistien muodollista mukanaoloa hallituksessa, millä seikalla jotakin, vaikkakaan ei raäikaalista, ^{merkitystä} ennenkaikeaa fiskaalipolitiikkaan tulisi olemaan. Tässä pinnalta tyynessä vedessä on kuitenkin

käyty kiivasta taistelua syvemmillä. Vaaleja on, eikä varmaan-
kaan aiheetta, sanottu Benešin vaaleiksi. Tiedoituksessani
no 1 olen hänen asemaansa jo kosketellut. Porvarillisen
hallituksen edelleen vallassa pysyessä ja presidentti Masa-
rykin päivien jo vähitellen, joko iän loppumisen tai vanhuu-
den heikontumisen vuoksi, ollessa luettuja, oli Benešin asema
käymässä uhatummaksi ja uhatummaksi. Mutta hän on mies, jolla
ei ole vähintäkään aikomusta vielä pitkään aikaan luopua val-
lasta. Vaikka hänen oma puolueensa ei häntä epäilyksittä
hyväksy ihmisenä, on hän osannut tehdä itsensä sille välttä-
mättömäksi, ja toiselta puolen on hän, keinoin, jotka, jos väit-
teisiin on uskomista, eivät ole kauniita, osannut eliminoida
ja terrorisoida vastustajansa. On myös otettava huomioon, että
hänellä on jo harvinaisen pitkä rutiini takanaan ulkoasiain
alalla ja jo saavutettu, persoonallisilla ansiollako sitten
vai onnellisten olosuhteiden avulla, kansainvälinen nimi. Vas-
semmistolla, joka tahtoisu luonnollisesti säilyttää käsissään
ulkoasiain tuolin, ei olisi toistakaan ammatillisesti niin pä-
tevää miestä tilalle panna. Puolueen uskollisuudelle Benešille,
omaltakin taholta kuulluista rumista syytöksistä huolimatta,
annetaan vastustajien taholta hyvin pätevä selitys. Väitetään
nimittäin, että Beneš rahoittaa puolueensa vaalikassan. Epäi-
lemätön tosiasia on, että Beneš, luottaen siihen, että, kuten vii-
mevuotiset kunnallisvaalit antoivat saavistaa, vasemmisto tulisi
kasvamaan, halusi uusia vaaleja hinnalla millä tahansa. Yhtä
epäilemätöntä on myös, että hän niiden aikaansaamiseksi työ-
kenteli jättäen mitään tarjoutuvaa keinoa hyväkseen käyttämättä.
Hänen keinoistaan, paitsi monia muita, mainitaan esim. Tuka-jutun
provosoiminen, mikä juttu sitten lopulta, slovakialaisten minis-
terien erottua, johti hallituksen eronpyyntöön ja uusiin vaalei-

hin. Vaikka vasemmiston vahvistumisen kautta Benešinkin asema varmistui, niin eivät tulokset kuitenkaan ehkä täysin vastanneet hänen odotuksiaan ja sitä vaivaa (ja rahaa), mitä hän oli liikkeelle pannut. Hänen oma puolueensa, jos otetaan pois siihen liittyneen Stranskýn työpuolueen tuomat hänet, jonkun verran ääniä menetti. Voitoniloa on omiaan vielä pahasti häiritsemään kolme uutta tulokasta eduskuntaan ja yksi senaattori. Nämä ovat puolueen edustajia, joka kutsuu itseään "Liitoksi si-
dottuja vaalilistoja vastaan", mutta jota yhtä hyvällä syyllä voi kutsua liitoksi Benešia vastaan. "Liiton" kolmen edustajan, Stribrnýn, Perglerin ja Gajdan sanotaan olevan Benešin uhreja, tämän itselleen epämukavina tieltään poistemia. "Liiton" lehdet eivät mitenkään peittäneetkään, ketä vastaan he olivat sotaan lähteneet. Kysyttiin julkisesti Benešiltä, missä viipyy tilitys Amerikan tshekkoslovakeilta itsenäisyystaistelua varten kerättyjen miljoonien käytöstä. Viitattiin siihen, että ennen ministeriksi tuloaan Beneš oli köyhä mies, mutta nyt hän näkyy omistavan miljoonia. *) Kysyttiin mistä varoista hän rahoittaa kansallissosialistien agitatsionin ja annettiin sellaisia viittauksia, että ymmärrettiin tarkoitettavan niitä 14 (sanoo neljätoista) miljoonaa kruunua, jotka ulkoasiainministeriön menoarviossa on vuosittain myönnetty ulkoministerin käytettäväksi propagandatarkoituksiin ilman tilitysvelvollisuutta. Ottaen huomioon, että kaikki nämä "Liiton" edustajat ovat entisiä asemistaan kaatuneita ja heidän nimensä häpäistyjä, on heidän

*) Benešin puolesta huomautetaan, että presidentti Masaryk lie-
nee hänelle aikoinaan lahjoittanut suuremman rahasumman palkin-
noksi hänen ansidstaan Tshekkoslovakian hyväksi.

parlamenttiin tulonsa hyvin tunnusmerkillinen, eikä lupaa Benešille hyvää. Gajda oli kansallissankari, legionärien maineikas johtaja, kenraali ja yleisesikunnan päällikkö. Kikkiä hevaittiin, että hän muka oli antanut väärää tietoa itsestään, vieläpä muka maanpetoksellisessa tarkoituksessa asettunut yhteyteen bolsheviikkien kanssa. Sanotaan, että hän oli tullut epämuikavaksi Benešille ja siis sai lähteä. Štrbrný oli kansallissosialistien johtomiehiä ja ministeri useammassa hallituksessa. Kikkiä alkoi kulovalkean tavoin levitä huhu, että hän, muutoinkin skandalimaisella tavalla, oli hankkinut itselleen iljettävän taudin. Sanotaan, että hän oli käynyt epämuikavaksi Benešille ja tällä tavoin sai lähteä. Pergler, Masarykin innokas työtoveri Amerikassa ja Tshekkoslovakian ensimmäinen lähettiläs Washingtonissa, teki muka disiplinäärisiä virheitä ja sai Benešin toimesta lähteä. Toinen taistelu käytiin Slovakiassa. Ministeri Idman on jo raportissaan no 30 viime syyskuun 27 pltä maininnut slovakialaisen, maanpetollisesta toiminnasta tuomitun, johtomiehen Tukan asettamisesta eduskuntaehdokkaaksi. Juuri samaisen tuomion julistamisen vuoksihan slovakialaiset ministerit erosivat hallituksesta ja aiheuttivat uudet vaalit. Tällä teolla slovakialainen kansanpuolue lopullisesti identifioi itsensä Tukan toiminnan kanssa ja heitti julkisesti taisteluhansikkaan Prahalle. Tuka ei ensimmäisessä äänestyksessä mennyt läpi ja toisesta hän vapaaehtoisesti luopui. Puolue menetti 4 paikkaa. Olisi kuitenkin liian hätäistä tästä vetäisitä suoraa johtopäätöstä, että valitsijat, s.o. itse kansa, olisi hyljännyt Tukan ja tuominut hänen toimintansa, tai että autonomistinen liike olisi samalla saanut tuomionsa. Praha oli pannut keikkensa liikkeelle vasta-agitation hyväksi, eikä ole ehkä mahdotonta, että, kuten väitetään, pelottelu- ja muita vähemmän rehellisiä keinoja käytettiin vähemmän valistuneiden, heikompi-

en aineiden demoralisoimiseksi. Taistelu oli kovin epätasais-
ta, Prahalta oli käytettävänä sekä rahat että muut välikap-
paleet, ynnä legio taitavia agitaattoreita. Välillisenä apuna
Prahalle olivat myös sosialistit ja agraarit, jotka hänestivät
omia koko maata käsittäviä puolueitaan. Heidän äänimääriensä
yleensä kasvaessa muilta tietenkin täytyi vastaavasti vähetä.
Slovakialaisilta autonomisteilta taas puuttui niille kaikki
tärkeimmät välikappaleet, s. o. varat ja kyvykkäät ja päättä-
väiset agitaattorit. Väitetään vaikuttaneen pelonkin siitä, että
Praha vainoo henkilöitä, jotka joutuvat sen silmätikuiksi.
Kaiken tämän ja slovakien heikon valistuneisuuden ja luonteen
tuntien johtomiehet eivät uskaltaneet asettaa Tukaa ehdokkaak-
si paikkaan, mistä tämän, autonomistien lukumäärän perusteella,
varmemmin olisi voitu laskea menevän läpi, koska epäonnistumi-
sen tapauksessa tappio olisi koitunut menetetyissä äänissä ko-
vin raskaaksi koko puolueelle. Ottaen huomioon olosuhteet voi
pikemminkin puolueen samaa kannutusta pitää merkinä siitä, et-
tä autonomistinen liike elää yhä voimakkaana ja on päättänyt
jatkaa taistelua, jolla, edellyttäen, että slovakit tulevat veto-
amaan kansainliittoon, voi olla kansainvälistäkin merkitystä.

Itse vaalien tuloksia tarkastellessa havaitaan,
että UG²elin kokoomus, jolla edellisessä parlamentissa oli pie-
ni 14 äänen enemmistö, menetti nyt saman verran paikkoja, niin,
että sille jäi 143 paikkaa 300:sta. Tappiot tulivat etusijassa
katolisten puolueiden osalle, mihin osittain lienee vaikutta-
neet riiteisuudet tshekkiläisten katolilaisten omassa keskuu-
dessa. Voittajina selviytyivät sosialidemokraatit, niin tshek-
kiläiset kuin saksalaisetkin. Edelliset saivat 10 voittamistaan
paikoista kommunisteilta. Jälkimmäisten voitot taas lankea-
vat porvarillisten tappioksi, koska kommunistit saksalaisalu-
eilla yleensä äänimääränsä säilyttivät. Kokoomukseen kuulu-

neista puolueista kasvoivat kansallisdemokraatit /Kremařin tshekkiläisnatsionalistinen puolue/ 1 paikalla ja tshekkil. agraarit 1:llä. Tshekkiläinen agraaripuolue (siihen kuuluvat myös Slovakian agraarit) on jo aikaisemminkin ollut maan suurin valtiollinen puolue ja on sillä nyt 46 paikkaa eduskunnassa, kun lähinnä seuraavalla suurimmalla puolueella, tshekk. sos. demokraateilla on vain 39. Erikoista mielenkiintoa herättää kommunistien ja saksalaiskansallisten melkoiset tappiot. Mitä edellisiin tulee, niin emigrantti Gurevitshin, tiedoituksessani no 13, per 9/8-27, selostamani ennustus ainakin täällä on käynyt toteen. Kotimaamme olojen näkökulmassa katsottuna saksalaiskansallisten häviö on opettavainen. Kuten tunnettua, muodostavat kieleltään ja syntyperältään puhtaat saksalaiset melkein neljänneksen koko maan asukasluvusta, heidän kielellisten ja yleensä kansallisten oikeuksiensa ollessa esim. meikäläisellä mittapuulla määriteltynä vähäisemmät kuin mihin meillä Suomessa milteään taholta koskaan on edes ajateltukaan yrittää pyrkiä ruotsinkielisten oikeuksien rajoittamisessa. Tämä saksalaiskansallinen puolue, joka on edustanut puhtaasti saksalaiskansallisia intressejä, on menettänyt jatkuvasti maata jalkojensa alta, niin, että sillä on tuskin enempää kuin puolet siitä mitä sillä oli edustajia ensimmäisten valtiollisten vaalien jälkeen 1920. Tällöin sillä oli 12 edustajapaikkaa, mutta nyt vain 7. Senaatissa se jäi aivan edustajatta. Syyksi valittaa puolueen äänenkannattaja sitä, että saksalaiset ovat menettämässä kansallistuntonsa ollen muuttumassa "saksa puhuviksi tshekkoslovakeiksi", mihin muuan toinen saksalainen lehti vastaa, että puolue on kuin kauppias, joka soimaa ostajiaan puuttuvasta intressistä, eikä myönnä, että hänen tarjoamissaan tavaroissa on ehkä vikaa. Saksalaiset ovat, kuten sama lehti huomauttaa, alkaneet tulla tajumaan,

viimeaikaisen kehityksen opetuksista, että iskusanoilla, päätöslauselmilla ja protesteilla, jotka ovat realiteeteille vieraita, ei paljoakaan rakenneta. Saksalaisten äänien sijoittamisen voi katsoa merkitsevän sitä, että nämä tunnus- tavat nykyisen olotilan, s. o. tshekkoslovakialaisen kansallis- valtion tosiasiaksi, jonka puitteissa maan asioihin lo- jaalisti on osaaotettava ja vain sitä tietä pyrittävä voit- tamaan mahdollisia kansallisia lisämyönnytyksiä, sikäli kuin mitään lisää on enää saatavissa.

Puolueet ja kunkin saamat edustajapaikat selvi- ävät yksityiskohtaisemmin seuraavasta:

Edustajakamari:

	1925	1929	ero
Tshekk. agraarit	45	46	+1
Tshekk. sos. dem.	29	39	+10
Tshekk. kans. sosial.	28	32	+ 4
Kommunistit	41	30	-11
Katolinen kansanpuol.	31	25	- 6
Saksal. sos. dem	17	21	+ 4
Slovak. kansan puol.	23	19	- 4
Saksal. agr. y. m.	24	16	- 8
Tshekk. kansal. demokr.	14	15	+ 1
Saksal. kristil. sosial.	13	14	+ 1
Pienliikkeen harjoittaj.	13	12	- 1
Unkaril. kristil. sosial.	4	9	+ 5
Saksal. kansallissos.	7	8	+ 1
Saksal. kansalliset	10	7	- 3
Puolal. ja juutalaiset	1	4	+ 3
Stríbrnyn puolue	-	3	+ 3

Senaatti:

Tshekk. agraarit	23	24	+ 1
Tshekk. sos. dem	14	20	+ 6
Tshekk. kans. sosial.	14	16	+ 2
Kommunistit	20	15	- 5
Kansanpuolue	9	11	+ 2
Saksal. sos. dem.	9	11	+ 2
Slovak. kansan. puol.	12	9	- 3
Saksal. agr.	12	9	- 3
Kansallissos. demokr.	7	8	+ 1

	<u>1925</u>	<u>1929</u>	<u>ero.</u>
Saksal. kristi. sos.	7	8	+1
Pienliikkeen harj.	6	6	—
Unkaril. puolueet, yhtyn.	7	8	+1
Saksal. kansal. sosial.	3	4	+1
Stríbrnyn puolue	—	1	+1
Saksal. kansal.	5	—	-5

Vaalien tulos, siirtäen heikon enemmistön oikeistolta vasemmistolle, tasapainoa kuitenkin ratkaisevasti muuttamatta, loi hallituksen muodostamiselle erittäin sekavan ja vaikeasti selvitettävän tilanteen. Siksi hallitusneuvottelut veivätkin tämän maan historiassa vielä tuntemattoman pitkän ajan, ummelleen kuusi viikkoa. Hallituksen muodostaminen uskottiin entiselle pääministerille agraari Udřalille. Hänen ja hänen puolueensa sosialistien kanssa käynnä kamppailu muodostui harvinaisen jäykäksi. Udřal näytti luottavan siihen, että kun kiirettä ei pidä, niin toisilta loppuu sitkeys. Osittain hän varmasti onnistuikin, vaikka peräytyäkin piti pitkin rintamaa. Keskeisin kysymys neuvotteluissa oli varmaankin kysymys ehkä uhkaavammaksi käyvän maatalouskriisin torjumisesta. Viimeiseksi kamppailtiin yksityisistä ministerisalkuista, joiden tärkeys ja vähempi tärkeys tarkoin punnittiin.

Lauantaina kuluvaan kuun 7 pnä uusi hallitus sitten nimitettiin. Sen kokoonpääntö on seuraava:

1. Pääministeri: František Udřal, tsh. agr.
2. Ulkoasiainministeri: Tri Eduard Benes, tsh. kans. sos.
- *) 3. Sisäasiainministeri: Tri Juraž Slávik, tsh. agr.
4. Rahaministeri: Tri Karel Engliš, ammatti.
- *) 5. Opetusministeri: Tri Ivan Dérer, tsh. sos. dem.
6. Oikeusministeri: Tri Alfred Meissner, tsh. sos. dem.
7. Kauppanministeri: Tri Josef Matoušek, kansal. dem.
8. Rautatieministeri: Rudolf Mlčoch, tsh. pienliik. harj.
9. Yleisten töiden ministeri: Ins. Jan Dostálek, tsh. kans. p.
10. Maatalousministeri: Bohumír Bradáč, tsh. agr.
11. Puolustusministeri: Tri Karel Viškovský, tsh. agr.
12. Sosialiministeri: Tri Ludvík Czech, saks. sos. dem.
13. Terveysministeri: Tri František Špina, saks. agr.
14. Elintarveministeri: Rudolf Bechyně, tsh. sos. dem.
15. Postiministeri: Tri Emil Franke, tsh. kans. sos.
16. Unifikatsiooniministeri: Mgr. Jan Šrámek, tsh. kans. puol.

*) kansallisuudeltaan slovakki.

Salkuista saivat haltuunsa agraarit 4, tšhekkiläiset sosialidemokraatit 3, tšhekkiläiset kansallissosialistit 2, katolilainen kansanpuolue 2, tšhekkiläiset kansallisdemokraatit 1, tšhekkiläinen pienliikkeenharjoittajien puolue 1 ja saksalaiset sosialidemokraatit ja saksalaiset agraarit 1 salkun kumpikin. Finanssiministeri Engliš esiintyy puolueettomana smattiministerinä.

Parlamentissa hallituksella on takanaan 200 edustajaa, ja jos kannattajiin luetaan vielä puolalaisten 4 edustajaa, jää varsinaiseen oppositioonin vain 90, nimittäin slovakien 19, saksal. kristillissosialistien 14, saksalaiskansallisten 7, saksalaisten kansallissosialistien 8, unkarilaisten 9, kommunistien 30 ja Stríbrnýn 3.

Biografisina tietoina hallituksen jäsenistä mainittakoon seuraavaa:

FRANZ UDŘAL, synt. 1866, maanviljelijä, Itävallan Reichsratin jäsen, vallankumouksellisen kansalliskokouksen varapuheenjohtaja, puolustusministeri toisessa, viidennessä, kuudennessa, yhdeksännessä ja kymmenennessä hallituksessa, pääministeri kymmenennessä ja yhdennessätoista hallituksessa. Udřalia pidetään tšhekkiläisten agraarien "linnasuojeen" (=Masaryk-Beneš) siiven edustajana ja tasavallan presidentin läheisenä uskottuna.

Tri EDUARD BENEŠ, synt. 1884, tasavallan alusta asti ulkoasiainministeri, pääministeri viidennessä hallituksessa 26/9-21 - 7/10 1922.

Tri JURAJ SLÁVIK, synt. 1890, evankelisen papin poika Slovakiasta, vallankumouksen jälkeen tšhekkiläisen agraaripuolueen pääsihteeri, Komitaatin päällikkö Kaschaussa, maatalousministeri Černýn toisessa hallituksessa.

Prof. tri. KAREL ENGLIŠ, synt. 1880, yliopiston professori, vallankumouksellisen kansalliskokouksen ja ensimmäisen valitun eduskunnan jäsen, rahaministeri Tusarin toisessa, Švehlan toisessa, Černýn toisessa, Švehlan kolmannessa ja Udrálin hallituksissa. Viime keväänä luovutti hän erään selkkauksen vuoksi tshekkiläisten ag-raarien kanssa paikkansa hallituksessa.

Tri IVAN DÉRER, synt. 1884, asianajaja Bratislavassa, kansanedustaja vallankumouksellisesta kansalliskokouksesta lähtien, ministeri Slovakiaa varten Tusarin toisessa, unifikatsiooniministeri Benešin ja Švehlan ensimmäisissä hallituksissa. Dérer on tri Meissnerin ohella tshekkiläisten sosialidemokraattien perustuslakijuristi ja on Lex Dérer-Szentiványin tekijä, minkä lain kautta sekavat kansalaisolosuhteet Slovakiassa oli tarkoitus järjestää.

Tri ALFRED MEISSNER, synt. 1878, asianajaja, vallankumouksellisen kansalliskokouksen jäsen ja vuodesta 1920 lähtien valitun eduskunnan jäsen, oikeusministeri Tusarin toisessa hallituksessa. Vastanimitetty ministeri on tshekkiläisten sosialistien kruununjuristi ja on sellaisena perustuslakien laadinnassa kunnostautunut

Tri JOSEF MATOUŠEK, synt. 1877, ~~kauppaneuvoksen~~ maaylioikeuden neuvos Prahassa, oli vallankumouksellisen kansalliskokouksen jäsen ja oli Švehlan kolmanteen hallitukseen kauppa-ministeriehdokkaana. Tämä ehdokkuus raukesi sillä kertaa "linnan" (=Masaryk-Beneš) vastaanpanon vuoksi, Matoušek on taitava juristi ja hallinnollinen erikoistuntija.

RUDOLF MLČOCH, synt. 1881, Olomoucin kauppakamarin puheenjohtaja, työministeri Švehlan toisessa hallituksessa. Hän oli vain 3 kuukautta ministerinä, hallituksen kukistumisen vuoksi. Edeltäjiensä Najmanin ja ed. Horákin ohella on hän puolueensa vakainainen ministeriehdokes.

Ina. JAN DOSTÁLEK, synt. 1883, Prahan kaupungin maistraatin neuvos, vuodesta 1925 edustajakam^{vara}amarin puheenjohtaja. Kamarin puheenjohtajana johti hän aikanaan kuuluisaa Kongrua-laki äänestystä ja joutui tšhekkiläisten kansallissosialistien ja kommunistien persoonallisten hyökkäysten esineeksi.

BOHUMÍR BRADÁČ, synt. 1881, talonpoikaisperheestä. Käytyään maatalouskorkeakoulun Sveitsissä, ryhtyi hän hoitamaan tilaansa, v. 1911 lähetettiin hänet Jitčinin piiristä Itävallan Reichsratiin, on kuulunut vallankumouksesta asti eduskuntaan ja tuli Švehlan kolmannessa hallituksessa kokoomuspuolueitten kahdeksikkovaliokunnan esimieheksi. Hän on tšhekkiläisten juurikasviviljelijöiden yhdistyksen puheenjohtaja.

Tri KAREL VIŠKOVSKÝ, synt. 1866, kuului Itävallan Reichsratiin, vallankumouksellisen kansalliskokouksen jäsen, maataloushallituksen (Bodenamt) presidentti, oikeusministeri Švehlan toisessa hallituksessa. Udrálin tultua edellisen hallituksen pääministeriksi, astui Viškovský hallitukseen puolustusministeriksi.

Tri LUDVÍK CZECH, synt. 1870 Lembergissä, asianajaja Brnossa, valittiin vuonna 1906 Brnon kunnanvaltuustoon, 1909 Brnon kaupungin valtuustoon. Vallankumouksen jälkeen valittiin Brnon hallintokomissioonin ja uudelleen kunnanvaltuustoon. Vuonna 1920 valittiin hänet kansanedustajaksi Brnon vaalipiiristä, siitä lähtien eduskunnan varapuheenjohtajana, saksal. sos. dem. työväenpuolueen puheenjohtaja, sosialistisen työväen internationalin toimeenpanevan komitean jäsen.

Tri FRANTIŠEK SPINA, synt. 1866, yliopiston professori, vuodesta 1920 eduskunnan jäsen, 1925 kamarin varapuheenjohtaja, 13/10 1926:sta lähtien työministeri.

RUDOLF BECHYNĚ, synt. 1881, Itävallan Reichsratin jäsen, vallankumouksellisen kansalliskokouksen jäsen, eduskunnan jäsen alusta lähtien, opetusministeri Švehlan ensimmäisessä, rautatieministeri Švehlan toisessa hallituksessa.

Tri EMIL FRANKE, synt. 1880, vallankumouksellisen kansalliskokouksen jäsen, kansanedustaja alusta lähtien, rautatieministeri Tusarin ensimmäisessä, elintarveministeri Švehlan toisessa hallituksessa, ollen samalla myös posti- ja lennätinministerinä.

Prof. tri. JAN ŠRÁMEK, synt. 1870, teologian professori, tshekkiläisen katolilaisen kansanpuolueen eduskuntaklubin esimies vallankumouksellisessa kansalaiskokouksessa, rautatieministeri Benešin hallituksessa, terveysministeri Švehlan ensimmäisessä hallituksessa, postiministeri Švehlan toisessa hallituksessa, sosialiministeri Švehlan kolmannessa ja Udralin hallituksessa.

Praha joulukuun 10 p:nä 1929.

K. Runkanen.